

simulate economy

Simulační hra
o společenské odpovědnosti firem (CSR)
na příkladu koncernu vyrábějícího elektroniku

Příručka pro vysokoškolské vyučující, pedagogy SŠ a VOŠ a lektory

pro všechny!

action!

Tiráž

Autor

EPIZ e.V.

Centrum pro globální vzdělávání Berlín

www.epiz-berlin.de

Südwind

Rakouská informační služba pro mezinárodní rozvojovou politiku

www.suedwind-agentur.at

Vydavatel

Ekumenická akademie

Sokolovská 50

Praha 186 00

IČ: 638 36 009

www.ekumakad.cz

Autoři a redakce

Jens Mätschke (EPIZ), Olivia Tischler a Marlene Groß (Südwind)

Děkujeme angažovaným žákům a žačkám, studentům a studentkám a vyučujícím za ochotu podílet se na testování hry a za jejich konstruktivní zpětnou vazbu.

Překlad z německého originálu

Adam Bartoš

Jazykové korektury a úpravy

Jana Krajčířiková, Lenka Černínová

Grafické ztvárnění

Irmgard Stelzer

irm-st

Vyšlo

prosinec 2015, Praha

Financováno

Tento materiál vznikl v rámci projektu „TriNet Global – Místní správa, podnikatelský sektor a univerzity jako nositelé změny“.

ISBN 978-80-87661-19-2

Dokument byl vytvořen s finanční podporou Evropské unie. Za obsah je odpovědný pouze vydávatel; neodráží stanovisko Evropské unie.

Ekumenická
akademie

ČESKÁ REPUBLIKA
POMÁHÁ

naš svět
naše důstojnost
naše budoucnost

2015
Evropský rok
pro rozvoj

Obsah

Úvod	4
Příprava, rámcové podmínky a materiály	6
Přehled průběhu hry	7
Úvodní přednáška	10
Co je společenská odpovědnost firem?	10
Kvíz k výrobě elektroniky a výrobním řetězcům	13
Problémy v průběhu řetězce výroby a zužitkování	16
Simulační hra	20
Rozdělení rolí	20
Uvedení do situace, skupin a pravidel hry	20
Aktivní fáze hry	22
Závěrečná tisková konference	23
Osobní vyhodnocení	23
Obsahová reflexe a převedení do reality	24
Závěrečné vyhodnocení metody	25
Informace o charakteru skupin simulační hry	26
Glosář akčních karet	28
Dodatečné informace a tipy na filmy	29
Materiály ke kopírování	31

Úvod

Téměř každý den používáme produkty z jiných zemí. Převážná část našich potravin se dováží, většina oblečení se šije v zahraničí a elektronické přístroje jako například mobilní telefony se vyrábějí v továrnách po celém světě. Velké firmy většinou fungují na mezinárodní úrovni. To také dokládají globální řetězce výroby a dopravy zboží. Při tom opakovaně dochází k porušování lidských práv a ničení životního prostředí – většinou nikoli v evropských zemích, ale v zemích globálního Jihu.

Téma společenské odpovědnosti firem (corporate social responsibility / CSR) není nové. Během posledního desetiletí se mu ovšem dostává zvýšené pozornosti na veřejnosti a v politických debatách. Směrnice EU o „Poskytování informací nefinanční povahy“, zavedená v roce 2014, na velkých firmách závazně vyžaduje transparentnost ohledně ekologických a sociálních dopadů jejich hospodářské činnosti. Skandály a tragédie způsobené pracovními podmínkami v textilním průmyslu podtrhují relevantnost této směrnice.

Naše hra slouží k simulaci společenské odpovědnosti firem. Účastníci v ní přebírají role různých zájmových skupin v koncernu a také ze sféry občanské společnosti. Výchozí situací hry je fiktivní skandál, který ohrožuje finanční obrat jednoho mezinárodního koncernu vyrábějícího elektroniku a jeho postavení na trhu. Ozývá se kritika, že koncern způsobuje v oblastech těžby pro svá elektronická zařízení masivní ekologické škody a podporuje válčící strany ozbrojeného konfliktu. Pracovní podmínky ve výrobě navíc porušují mezinárodní pravidla. Vedení koncernu se cítí donuceno jednat a pozve relevantní osoby z koncernu a veřejnosti na krizové jednání.

Jakou odpovědnost nese koncern, pokud dochází k porušování pravidel u dodavatelů? Do jaké míry je možné dopátrat, odkud suroviny pocházejí, když se na výrobě počítačů tohoto koncernu podílí až 300 firem? Jaké jsou požadavky zákazníků a zákaznic?

Během této simulační hry se vede diskuse o základních otázkách po odpovědnosti, dobrovolnosti, politických podmínkách a o možnostech jednání v globalizované ekonomice. Vytvářejí se vztahy a spojitosti s možným budoucím zaměstnáním studentů.

*„Velmi zajímavé;
pomohlo mi to osvěžit
si znalosti z podnikové eko-
nomie; velmi mnohotvárná
hra.“ (Obchodní akademie
St. Pölten, 4. ročník)*

*„Člověk zjistí,
kolik existuje řešení
a nápadů.“ (VOŠ, 1030
Viedeň, 2. ročník)*

*„Velmi názorné, pomohlo
mi to lépe pochopit strukturu
podniku a jeho jednotlivé oblas-
ti.“ (TU Berlín, studentka modulu
Informační a komunikační techniky
v práci a zaměstnání)*

*Hra byla
nejen zábavná, ale také
velmi informativní a nutila
k zamyšlení.“ (Gymnázium, 1180
Viedeň, 7.+ 8. ročník)*

Cíle

Účastníci dostanou možnost seznámit se s právními, politickými a společenskými požadavky na firmy ve vztahu k sociálním standardům a ochraně životního prostředí. Dostanou příklady problémových oblastí výroby v odvětví elektroniky i různých firemních strategií a naučí se přebírat odpovědnost za negativní dopady vlastní výroby (corporate social responsibility). Dostanou vodítka pro vyhodnocování těchto strategií. Poznají význam zodpovědného jednání firem pro solidární a perspektivní (globální) společnost. Jednotlivé poznatky pak budou moci přenést na pole své činnosti v budoucím zaměstnání. Účastníci dále získají na emocionální a kognitivní úrovni zkušenost s mocí a bezmocí, popřípadě s možnostmi a limity různých aktérů globálního hodnotového řetězce elektroniky.

Simulační hra poskytuje styčné body s cíli, které jsou součástí osnov nebo popisu modulů. Účastníci se mají například naučit

- prosazovat mír a spravedlnost a zasazovat se o životní prostředí odpovídající potřebám člověka a o důstojnou budoucnost pro všechny.
- v duchu mezikulturního vzdělávání rozumět a respektovat ostatní i jejich práci a postoje a v konfliktních situacích hledat konstruktivní řešení.
- zabývat se otázkou po smyslu věcí a etickými a morálními hodnotami života.
- jakožto zodpovědní lidé rozpoznávat společenské důsledky svého jednání a jednání ostatních a utvářet si vlastní úsudek.

Dosavadní zkušenosti

V letech 2014 a 2015 testovaly organizace Südwind a EPIZ tuto simulační hru na zhruba 35 skupinách. Kromě řady pozitivních zpětných vazeb jsme dostali také užitečné návrhy na vylepšení. Zúčastněným studentům velmi děkujeme.

Vybrané citáty z testovací fáze:

„Z celého vyučovacího modulu se mi nejvíc líbila hra o odpovědnosti firem. Díky ní jsem si uvědomila, že se firmy budou muset do budoucna mnohem více zabývat tématem CSR.“
(SOŠ techniky a ekonomie Berlín, studentka ekonomie, povinně volitelný předmět Odpovědnost firem)

„Velmi se mi to líbilo. Doufám, že něco takového budeme dělat častěji.“ Obchodní akademie Schönborngasse, 1080 Vídeň, 2. ročník)

„Zábavné akční karty.“
(Gymnázium, 1180 Vídeň, 7.+ 8. ročník)

Příprava, rámcové podmínky a materiály

Počet účastníků: 15 až 20 osob

Doporučený věk: od 17 let

V každé skupině simulační hry by měly být alespoň tři osoby. Při menším počtu účastníků je možné vynechat skupinu „Svaz spotřebitelů“ anebo sloučit skupinu „Marketing & prodej“ se skupinou „Nákup & výroba“. Účastníci by měli být rozděleni co nejrovnoměrněji a přednost v doplňování by se měla dávat skupině nevládní organizace a odborů.

1. Příprava prostoru

Zdroj: EPZ Berlin

Místnost by se před začátkem měla uzpůsobit hře. Potřeba bude šest stolů pro skupiny. Každá skupina usedne k jednomu stolu. Mezi stoly by měly být dostatečné odstupy, aby se skupiny nemohly vzájemně poslouchat. Na jedné straně místnosti bude zapotřebí „veřejná nástěnka“, na kterou uvidí všechny skupiny. Na stolech by měly být cedulky se jménem skupiny a také dodatečné informace o skupině, komunikační papíry, psací potřeby a rekvizity (viz obrázek).

2. Obecný seznam materiálů pro simulační hru

- 6 stolů pro skupiny
- počítač s připojením na internet, promítačka, reproduktor a software na prezentace (Prezi)
- veřejná nástěnka: tabule s magnety nebo nástěnka s připínáky
- rekvizity pro skupiny (výrazné jednobarevné kravaty, klobouky, čapky, sáčka apod.)
- loga skupin pro odlišení stolů (od str. 37)
- psací potřeby (fixy) pro účastníky
- losy pro rozřazení do skupin (str. 32)
- akční karty (od strany 58)

3. Materiály ke kopírování

- výchozí situace firmy „Red-Tec“ a novinový článek pro všechny (od str. 43)
- individuální popis skupin (od str. 46)
- minimálně 20 listů prázdného dopisního papíru pro každou skupinu (od str. 52)
- formuláře pro závěrečné vyhodnocení (str. 71)

Přehled průběhu hry

Uvítání, představení průběhu
příklad viz obrázek

Seznamovací kolečko – úvod do
tématu

Úvod do rolí

- Rozdělení rolí losem
- Uvedení do situace
- Představení skupin
- Vysvětlení pravidel
- Čas na přečtení materiálů a na otázky

Aktivní fáze hry

- S případným přerušením kvůli zjištění spokojenosti skupin.

Závěrečná tisková konference

Vyhodnocení

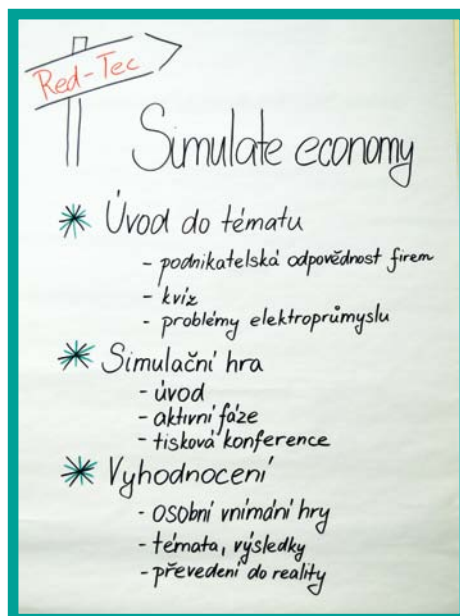
- Osobní reflexe
- Vyhodnocení obsahu hry a převedení do reality

Celkové vyhodnocení simulační hry

Náčrt průběhu s časovým plánem a seznamem materiálů

>> na následující dvoustraně

Celá simulační hra včetně uvedení do tématu trvá tři až čtyři vyučovací hodiny (3-3,5 hodin). Aby nedocházelo k přerušení hry, hodiny by měly být hned po sobě následující.

Zdroj: EPiZ Berlin

Čas	Účel	Obsah	Materiály
		Příprava místnosti - rozesadit 6 stolů pro skupiny a umístit na ně materiály - postavit veřejnou nástěnku	- židle, stoly 3 nástěnky s přípináky (veřejná nástěnka) - názvy skupin, popis skupin - rekvizity pro skupiny (kravaty, klobouky, sáčka...) - prázdné papíry, fixy
0:00 (05)	Vytvořit uvolněnou a osobní atmosféru.	Uvítání, představení průběhu	plán průběhu
0:05 (15)		(fakultativně) Seznamovací kolečko – úvod do tématu „Jaké podmínky byste chtěli mít ve svém budoucím zaměstnání?“ Na tabuli se zapíše aspekty dobré práce, které se později mohou vztáhnout k situaci v elektroprůmyslu nebo mohou sloužit jako povzbuzení do hry.	flipchart nebo tabule
0:20 (25)	Ú. se seznámí s aspekty definice CSR dle EU a dostanou základní znalosti o problémech při výrobě a zužitkování elektrospotřebičů.	Úvodní přednáška - Co je společenská odpovědnost firem? - Kvíz - Problémy v průběhu řetězce výroby a zužitkování elektronických výrobků (těžba surovin, výroba, použití, likvidace)	prezentace „Prezi“ ke stažení na www.bit.ly/simulacnihra nebo na vyžádání u EPIZ nebo na vyžádání u Ekumenické akademie. počítač, promítáčka, reproduktor
0:45 (20)	Všem účastníkům jsou známy jejich role i obecný průběh hry. Jsou motivováni účastnit se interakce.	Úvod do rolí - losování rolí - rozdělení do skupin - uvedení do situace - krátké představení jednotlivých skupin s potleskem za jejich důležitou úlohu - pravidla simulační hry - vydání informačních materiálů, pročení informací ve skupinách - prostor pro dotazy	- losy s rollemi - popis situace, skupiny, pravidel - karty výchozí situace - list novinový článek - list informace o skupině

Čas	Účel	Obsah	Materiály
1:05 (45)	Ú. se poučí o možnostech a nemožnostech prosazování svých stanovisek. Poznají potenciál a vzájemné působení různých opatření CSR.	Aktivní fáze hry - Skupiny zveřejňují své požadavky, komentáře atd. písemně pomocí cedulek – ty vybírá vedoucí hry, nahlas přečte a připe na nástěnku. - Akční karty se použijí k posílení určitých skupin nebo ke změně dynamiky (volí si vedoucí hry). - Občasné může vedoucí hry poskytnout „politické rady“ jednotlivým skupinám. - Pokud je to nápomocné, tak se v druhé polovině hry mohou umožnit osobní setkání mezi skupinami. - Tip: pokud hra ochabuje, může se provést zjištění spokojenosti jednotlivých skupin (např. procentně vyjádřit „Jak jsem spokojený/á s aktuálním stavem z pohledu mé skupiny?“).	akční karty
1:50 (20)	Všechna stanoviska a výsledky jednání jsou známé, příp. lze ukázat na to, čeho se nepodařilo dosáhnout.	Závěrečná tisková konference - Všechny skupiny dostanou jedna po druhé prostor, aby své požadavky a návrhy představily během max. 3 minut fiktivnímu tisku. - Vedoucí hry převezmé roli reportéra/ky a vytvoří tak situaci rozhovoru. Náměty na otázky: „Jak hodnotíte dnešní setkání? Co se podařilo? Můžete uklidit veřejnost?“	- příp. pódium - jmenovky - příp. mikrofon - náměty na otázky
2:10 (20)	Ú. mohou pohovořit o svých emocích. Jsou připraveni hru obsahově vyhodnotit.	Osobní reflexe Namátkově přepítání se jednotlivých členů skupin na osobní prožitky: Co se dařilo, co se nedařilo? Jaké byly úspěchy nebo neúspěchy?	
2:30 (30)	Ú. vědí, v kterých bodech se dá reagovat na problémy elektroprůmyslu a které drobné kroky mohou sami udělat.	Obsahové vyhodnocení – převedení do reality - pročtení veřejné nástěnky kvůli návrhům na opatření nebo aktivity CSR, které mají zlepšovat výchozí stav (podtrhávat jednotlivé výrazy a pojmy barevným fixem) - diskuse o přenositelnosti opatření do reality - úvaha o dalších možnostech jednání v reálné situaci (větší důraz na aktéry v politice, na společnost a na spotřebitele) - doplňující informace ze strany vedoucí/ho hry (např. popis Fairphonu nebo férové myši, regulace krvavých surovin nebo aktuální kampaně občanské společnosti) - shrnutí ze strany vedoucí/ho hry	veřejná nástěnka
3:00 (10)	Zpětná vazba od účastníků pro vylepšení simulační hry.	Celkové vyhodnocení simulační hry Formulář pro zpětnou vazbu k vyplnění každým z účastníků	formulář pro zpětnou vazbu

Úvodní přednáška „Společenská odpovědnost firem“

Přednáška v programu Prezi slouží k naladění do hry a má za cíl znázornit základní fakta z odvětví elektroniky a problémy v průběhu řetězce výroby a zužitkování.

Prezentace je k nalezení na www.bit.ly/simulacnihra nebo může být vyžádána u organizace Ekumenická akademie. Součástí prezentace jsou dvě videa ve formě odkazu na YouTube. Pro jejich přehrání je nutné internetové připojení.

Prezentace se dělí do tří kapitol:

- I Co je společenská odpovědnost firem**
Slajd (obrazovka prezentace) 1-4
- II Kvíz o výrobě elektroniky a výrobních řetězcích**
Slajd 5-15
- III Problémy v průběhu řetězce výroby a zužitkování**
Slajd 16-30

I Co je společenská odpovědnost firem

Slajd 1-4

Před začátkem výkladu doporučujeme zeptat se účastníků, co rozumí pod pojmem „společenská odpovědnost firem“. Z krátké ankety většinou vyplyne, že pojem má vícero aspektů, jako např. ohledy na životní prostředí, dobré pracovní klima nebo také sponzorování sociálních projektů. Následující definice tyto odpovědi abstraktně shrnuje. CSR je zkratka pro „Corporate social responsibility“ a zjednodušeně se dá přeložit jako „společenská odpovědnost firem“.

Slajd 2 - Definice CSR od EU

Definice CSR od Evropské komise (2011)

CSR je „odpovědnost podniků za dopady jejich činnosti na společnost [...]“

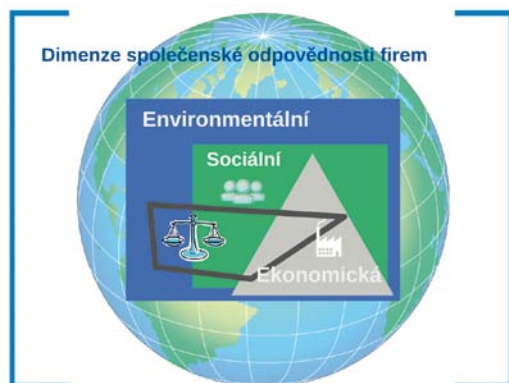
Aby podniky dostály v plném rozsahu své společenské odpovědnosti, mají mít k dispozici procedury, pomocí nichž mohou zahrnout sociální, ekologické, etické a lidsko-právní ohledy a ohledy na spotřebitele, v úzké spolupráci s dotčenými stranami, do způsobu vedení podniku a do své základní strategie.

Tímto způsobem se má optimalizovat vytváření společných hodnot pro vlastníky/akcionáře i pro ostatní dotčené strany (stakeholders) a celou společnost. Takto se má také docházet ke zjišťování, prevenci a nápravě případných negativních důsledků.“

V roce 2011 zveřejnila Evropská komise novou strategii CSR. Na slajdu je vidět úryvek z její definice CSR. Nápadné je, že se zde CSR nechápe jako zcela dobrovolné opatření, ale nutná změna základů hospodářské činnosti, tak aby došlo k redukci jejích negativních dopadů. Dále se zmiňují sociální, ekologické a společensko-etické dopady.

Zdroj: Evropská komise (2011): Nová strategie EU (2011-14) pro společenskou odpovědnost firem (CSR).

Slajd 3 - Dimenze společenské odpovědnosti firem

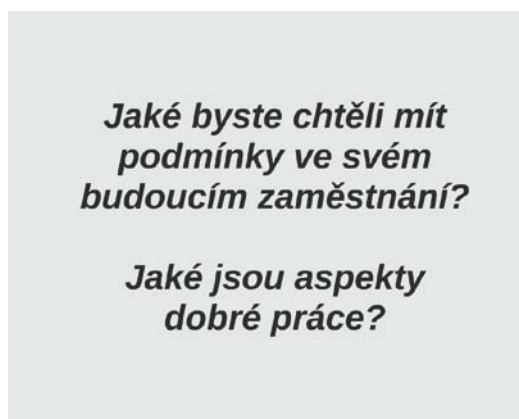

Grafické znázornění ilustruje, že každé ekonomické jednání má sociální dopady na ty, kdo se podílejí na výrobě. Mohou to být pracovníci, kteří pracují na těžbě surovin, investoři nebo také lidé ve zpracovatelském sektoru nebo v prodeji. Téměř každá lidská činnost má také dopady na životní prostředí (těžba nerostného bohatství, zásahy do krajiny, spotřeba energie atd.). Některé části ekonomických a sociálních aktivit jsou regulovány zákonem.

Na společenskou odpovědnost firem je možné nahlížet z těchto čtyř perspektiv: Jak může firma dlouhodobě přežít? Jak je možné redukovat zátěž pro obyvatele a životní prostředí? Jaké politické podmínky je nutné vytvořit?

Zdroj grafického znázornění: vlastní schéma vytvořené na základě „trojúhelníku udržitelnosti“

Slajd 4 – Anketa a diskuse

Účastníci by nyní měli být dotázáni, co pro ně znamená dobrá práce. Tato ústní anketa může jednak vytvořit propojení s tématem a také konkretizovat dimenze znázorněné v předchozím slajdu. V dalším průběhu úvodní přednášky a v průběhu hry lze na dané odpovědi zpětně odkázat.

II Kvíz o výrobě elektroniky a výrobních řetězcích

Slajd 5-15

Kvíz, který nyní následuje, si klade za cíl poskytnout účastníkům kratší přehled faktů, naznačit komplexitu výroby elektroniky a hravým a aktivním způsobem je připravit na simulační hru.

Slajd 6 a 7 – Komplexní konstrukce mobilních telefonů

Z kolika kovů se skládá průměrný mobilní telefon?

Mobilní telefon se skládá ze zhruba 30 kovů a dohromady asi 65 prvků, které mají svůj vlastní řetězec dopravy a pocházejí z různých kontinentů.

Zdroj obrázků: ifixit.com a Wikimedia

Zdroj údajů (německy): makeITfair (2009): Hättest du gern ein Handy aus Gold?

Slajd 8 a 9 – Výrobek notebook

V kolika továrnách se vyrobí moderní notebook?

Jeden notebook se vyrobí až v 60 továrnách v různých zemích.

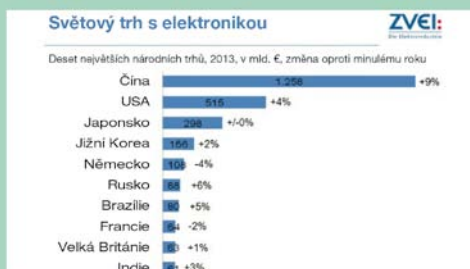
Zdroj obrázků: webové stránky Suzhou Industrial Park

Zdroj údajů (německy): makeITfair (2009): Hallo, hier China – make IT fair!

Zdroj (německy): webové stránky Nager IT – Faire Computermäuse

Slajd 12 a 13 - Země výroby

Které země jsou třemi největšími výrobci elektroniky na světě (podle objemu výroby)?

Toto je 10 největších výrobců elektroniky na světě (podle země). Zemím vévodí Čína s objemem výroby 1,256 mld. euro. Podle propočtů organizace „ZVEI“ (Středisko elektrotechnického a elektronického průmyslu) vzrostl globální trh elektrotechnických a elektronických produktů v roce 2013 o čtyři procenta na hodnotu 3,592 mld. euro.

Asijský trh tvoří 57 procent celkového světového trhu.

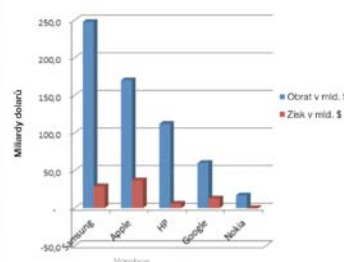
Zdroj textu (německy): Středisko elektrotechnického a elektronického průmyslu, 2014, k nahlédnutí na www.zvei.org/Presse/Presseinformationen/Seiten/Welt-Elektromarkt-2013-ge-wachsen.aspx

Zdroj obrázku: Statistické úřady jednotlivých států a vlastní propočty ZVEI, k nahlédnutí na www.elektroniknet.de/elektronikfertigung/strategien-trends/?_aid=105044&gid=4298&cp=2

Slajd 14 a 15 - Největší výrobci

Kdo jsou tři největší výrobci elektroniky na světě?

Srovnání vybraných výrobců elektroniky

Největší hráči na trhu výrobců elektroniky. Znázornění na základě údajů firem o obratu a zisku uveřejněných v roce 2012.

III Problémy v průběhu řetězce výroby a zužitkování

Slajd 16-30

Nyní se rozebírají relevantní okruhy problémů objevujících se na cestě počítače od získání surovin až po likvidaci. Každá z těchto oblastí zpracování by samozřejmě mohla být rozebírána velmi dlouho – následná prezentace si tedy neklade nárok na úplnost.

Slajd 17 až 20 – Těžba surovin

Je známo, že těžba surovin způsobuje rozsáhlé škody na životním prostředí. Jedním z aspektů, který je ovšem opakovaně opomíjen, je „moderní otroctví“ zaměstnanců. Mnozí z nich při této nelidské dřině přicházejí o život. „Zhruba třicet procent zaměstnanců při těžbě koltanu jsou děti a mladiství,“ uvádí síť „Aktivně proti dětské práci“ z německého Mnichova, s odvoláním na údaje americké Mwamba Family Foundation. V uplynulých deseti letech měly v dolech na koltan přijít o život více než dva milióny dětí.

Dalšími důsledky těžby nerostů po celém světě jsou nucené přesuny obyvatelstva, potlačování odborové činnosti, zamoření půdy a vody.

Smutně proslulou se také stala Demokratická republika Kongo, neboť těžbu v tomto regionu zmítaném konflikty mají většinou pod kontrolou místní vzbouřenci. Z výnosů z těžby rud jsou financovány ozbrojené skupiny a válka, která zuří již 15 let – se čtyřmi až pěti milióny úmrtí drží tento region smutný rekord nejkrvavějšího konfliktu od Druhé světové války. Lidskoprávní organizace požadují zákaz obchodu s „krvavými minerály“. Experti ovšem varují, že bojkot by zemi uvrhl do ještě většího násilí. Jedná se o zdánlivě bezvýchodnou situaci.

„Řešení je velmi jednoduché,“ říká Uwe Näher u svého pracovního stolu v hlavním městě východokonzské provincie, v Bukavu. „Celá cesta nerostů musí být transparentní – od vytěžení v dolech až do rukou spotřebitele.“ „Je nutné určit původ každého pytle rudy, beze zbytku dokumentovat jeho cestu, v dolech zavést mezinárodní standardy.“ K tomu patří minimální

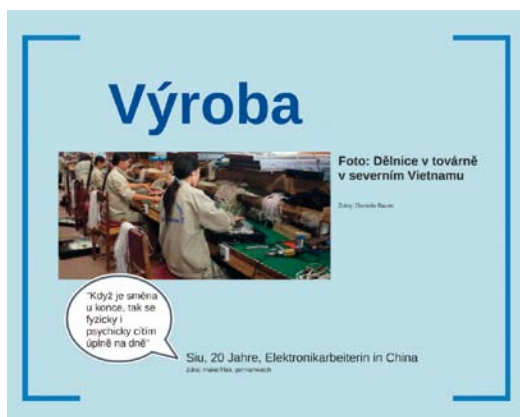
mzdy pro horníky, pravidla pro pracovní dobu a bezpečnost. Cílem je, jak říká Uwe Näher, zavést certifikáty férovosti pro konžskou rudu po vzoru fairtradových potravin.

Zdroj údajů (německy): www.zeit.de/2011/02/Kongo-Rohstoffe

Zdroj filmu v prezentaci: Vysílání ARD, pořad Plusminus z 15. 02. 2011: „Blut-Coltan“

Zdroj obrázků: Prezentace Germanwatch na téma společenská odpovědnost firem

Slajd 21 až 24 – Výroba

Než se účastníci podívají na další slajd, může se s nimi začít rozprava na téma obecných faktorů určujících výrobu firem: „Jaké podmínky vyhledávají mezinárodní firmy, aby byly co nejvíce konkurenceschopné?“ Mohou to být například nízké mzdy, dostupní zaměstnanci, málo právních regulací, absence odborů nebo dobré podmínky pro dopravu. Poté může proběhnout popis a pochopení stávající situace v elektronickém průmyslu s pomocí následujících příkladů.

Výrobní osobních počítačů se nacházejí především v zemích s nízkými mzdami (např. v Číně), se slabými závazky k ochraně životního prostředí a slabým prosazováním zaměstnaneckých práv. Není zde adekvátní zastoupení odborů.

Téměř všichni velcí výrobci uskutečňují výrobu skrze takzvané smluvní výrobce a nepřebírají odpovědnost za podmínky výroby. Bezpečnostní opatření jsou nedostatečná a pracovní úrazy na denním pořádku. V elektronickém průmyslu se pracuje s jedovatými látkami, kterým jsou zaměstnanci zčásti vystaveni bez jakékoli ochrany.

U běžících pásů pracují především mladé ženy (většinou migrující pracovnice), které jsou většinou zaměstnané u firem zprostředkujících pracovní sílu, což pro zaměstnance znamená nejistotu, tlak a závislost. Pracovní doba není regulována a u obřích zakázek (např. zavádění nového modelu mobilních telefonů) často dochází k enormním přesčasům (12-14 hodin práce denně, 6-7 dní v týdnu). Mzdy (i když je vyplácena minimální mzda) neposkytují dostatečný základ pro důstojnou existenci.

Životní podmínky zaměstnanců a zaměstnankyň jsou špatné. Často žijí po skupinách v ubytovnách továrních komplexů (problém s hlukem). Na některých ubytovnách se také zaměstnanci setkávají s částečným zákazem vycházení.

Zdroj textu (německy): makeITfair (2009) – Hallo, hier China. Make IT fair!

Zdroj filmu v prezentaci: úryvek z vysílání ZDF Heute Journal z roku 2011, k nalezení na www.youtube.com/watch?v=fJQVHVR0iQ0

Zdroj obrázků: Prezentace Germanwatch na téma společenská odpovědnost firem

Slajd 25 - Použití výrobků

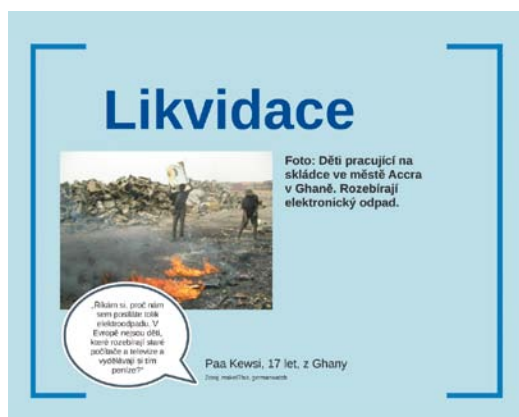

Mobilní telefony mají v Evropě jen krátkou dobu používání, protože nové produkty přicházejí na trh ve velmi krátkých intervalech a noví zákazníci jsou lákáni agresivními reklamními strategiemi. K výměně telefonů většinou nedochází z důvodu jejich nefunkčnosti, ale proto, že nové produkty údajně ještě lépe plní přání zákazníků.

Spotřeba přírodních zdrojů, nedůstojné pracovní podmínky a konflikty při těžbě surovin se přitom většinou nereflektují.

Zdroj: Prezentace Germanwatch na téma společenská odpovědnost firem

Slajd 26 až 29 - Likvidace

Osobní počítač nebo mobilní telefon je po zhruba dvou až třech letech považován za zastaralý a je vyhozen. I pokud ještě funguje, je zlikvidován jako elektronický odpad. Každý rok na světě vznikne zhruba 40 miliónů tun elektroodpadu. Odpad z počítačů je vysoce toxickým koktejlem určeným do speciálního odpadu, který se skládá z olova, rtuti, kadmia, doxinu a ostatních jedovatých látek!

Podle zákona se sami výrobci musejí starat o správnou likvidaci odpadu – přesto se ale v zemích spotřeby zlikviduje zhruba pouhá třetina veškerého elektronického odpadu. Zbytek se vyváží jako ještě použitelný. Ze samotného Německa se ročně do afrických nebo asijských států vyveze 150 tisíc tun elektroodpadu. Lodní transport rozbitých zařízení je nelegální. Současné kontroly ve velkých evropských zámořských přístavech ale nestačí na to, aby této praxi efektivně zabránily.

V zemích jako Ghana se uchytilo mnoho malých podniků, které s velkou šikovností opravují elektronické přístroje nebo získávají z rozbitých přístrojů jednotlivé náhradní díly. Z globálního ekologického hlediska se tak elektronice dostává druhého nebo třetího života, což šetří zdroje a vyhýbá se výše zmíněným problémům plynoucím z těžby surovin a výroby.

Problémem jsou nicméně již neopravované zastaralé přístroje. Rozkládají se ručně nebo se částečně rozbíjejí kameny. Např. k obnažení měděných kabelů se používá oheň. Přitom pracovníci vdechují vysoce jedovaté páry. Zbytkové materiály končí na skládkách a částečně v řekách. Na otevřených skládkách v Ghaně nebo v Indii hledají děti a mladiství v zamořeném prostředí barevné kovy, aby si vydělali pár centů. Tato forma „poslední recyklace“ tedy ničí životní prostředí a velmi ohrožuje zdraví pracovníků.

Zdroj textu (německy): leták MakeITgreen (germanwatch.org/de/download/6466.pdf) a blog „Faire Computer“ (blog.faire-computer.de/exportiert-euren-elektroschrott/)

Zdroj obrázků: prezentace Germanwatch na téma společenská odpovědnost firem a článek SWR (18. 11. 2010): Das Geschäft mit dem Elektroschrott (www.swr.de/odyso/das-geschaecht-mit-dem-elektroschrott/-/id=1046894/did=6999254/nid=1046894/odp32/index.html)

Slajd 30 – Shrnutí

Cesta téměř všech běžných elektronických výrobků od výroby, přes použití až po likvidaci je spojena s globálními problémy a otázkami. V tvrdé mezinárodní konkurenci hrají ekologické a sociální aspekty podřadnou roli. Dominantním kritériem se často zdá být cena. Přesto existuje mezinárodní vývoj a tlak veřejnosti na firmy a vlády, aby zajistily větší odpovědnost ekonomického jednání. Jak by to mohlo vypadat v případě většího koncernu, bude nyní možné zjistit pomocí metody simulační hry.

Hraní simulační hry

1. Losování rolí – rozdělení do skupin

Účastníci (Ú) se pomocí losu rozdělí do šesti skupin a usadí ke stolům svých skupin. Pokud by se jednotliví účastníci necítili ve své roli nebo skupině dobře, může jim být nabídnuta výměna rolí s další osobou. To by ovšem mělo zůstat v určitých mezích. Koneckonců jde také o to, aby účastníci vědomě zaujali novou - nezvyklou roli. Přitom mají pomoci i připravené rekvizity.

2. Uvedení do situace, skupin a pravidel hry

Přečte se popis situace, jednotlivé skupiny se krátce představí a přivítají se potleskem. Závěr úvodu tvoří představení pravidel hry. Vysvětlení je obrazově doprovázeno kartami (strana 33násl.).

Situace simulační hry i firma Red-Tec jsou fiktivní. Avšak mezinárodní dohody, právníkové posudky a výrobky, jako např. Fairphone, které jsou ve hře zmíněny, odpovídají realitě. Tím má dojít k vytvoření realistického rámce simulační hry, aniž by byl na pranýř stavěn jeden konkrétní elektronický koncern. Situace v tomto odvětví vypadá téměř u všech výrobců stejně – je jedno, jestli se jmenují Apple, Siemens nebo Samsung.

Skupiny simulační hry jsou vybrány tak, že vůči sobě stojí v různých vztazích napětí a je možný vznik více linií konfliktu i vícero procesů vyjednávání. Další zájmy skupin, jako je politika, média nebo dotčené obyvatelstvo globálního Jihu, se mohou do hry promítnout pomocí akčních karet.

Rámcový příběh simulační hry (základní fakta)

- mezinárodní koncern s elektronikou „Red-Tec“ sídlící v Evropě
- evropský vůdce na trhu v oblasti počítačů, mobilních telefonů, zábavní elektroniky a lékařských přístrojů, na mezinárodní úrovni rovněž velmi úspěšný
- inovativní výrobky, nápadité marketingové strategie, image „cool & výhodný“ >> avšak silný konkurenční tlak
- údaje o firmě: akciová společnost zapsaná na burze, založena 1891 – tradiční firma, celkově 116 000 zaměstnanců po světě, obrát 23 mld. euro, zisky 1,2 mld. euro, důležitá odvětví výroby jsou domácí elektrospotřebiče a zábavní elektronika

Vznik konfliktu a jeho vyostření

- Na veřejnost se dostávají zprávy o porušování lidských práv a ničení životního prostředí
 - doly v Kongu: používání kovů, které pocházejí z dolů, jež jsou pod kontrolou ozbrojenců účastnících se občanské války, dětská práce
 - výroba v Číně: pracovní podmínky u smluvních výrobců, kteří porušují mezinárodní dohody a pravidla Světové organizace práce, popř. lidská práva
 - kritika spotřebitelů: výrobky s nízkou životností s vestavěnými omezovači životnosti (netrvanlivé, zákazníci očekávají delší použitelnost a možnost opravy)
 - likvidace v Ghaně, Číně a Indii: zamoření životního prostředí a masivní ohrožení zdraví v důsledku „ruční“ recyklace starých zařízení
- Diskuse v médiích o tom, jestli mají být firmy donucovány zákonem k odstranění negativních praktik

- Kampaně nevládních organizací požadující transparentní studie a možnost žalovat firmy před národními soudy
- Debata v parlamentu o tom, má-li veřejný sektor (úřady, univerzity, nemocnice, atd.) dále nakupovat přístroje od „Red-Tec“; veřejné zakázky tvoří 25 % obrátu koncernu
- Novinové titulky informující, že v hlavním dodavatelském podniku se opět objevily sebevraždy (všechny skupiny dostanou novinové články)
- Resumé: image u zákazníků je poškozena, hrozí znatelný pokles obrátu, nebezpečí politické regulace a tudíž znevýhodnění v mezinárodní konkurenci
- Krizové jednání v centrále firmy s relevantními zúčastněnými a zástupci veřejnosti

Skupiny – Aktivní role

Odd. vedení podniku „Úspěšně a perspektivně“

- Centrální vedení a rozhodovací instance
- Odpovědnost za 100 000 pracovních míst, vysoký tlak
- V posledním desetiletí modernizace koncernu (vůdce trhu v Evropě)
- Důvěra akcionářů, dozorcí rady a většiny zaměstnanců

Odd. Marketing a prodej „Plníme sny“

- Kreativní tým
- Sledování trhu a konkurence
- Vývoj marketingových strategií a image

Odd. nákup a výroba „Vytrobíme vše!“

- Perfektní znalosti výroby
- Kontakty na dodavatele surovin a dodavatelské firmy po celém světě
- Znalost cen, možností a limitů
- Příprava kontraktů a zakázek pro veškeré spotřebiče

Odbory „Dobrá práce pro všechny“

- Volení zástupci zaměstnanců a zaměstnankyň
- Udržování pracovních míst a zlepšování podmínek
- Solidární se zaměstnanci po celém světě

Nevládní org. „Lidská práva a ochrana životního prostředí globálně“

- Uznávaná, mezinárodní, velká organizace
- Rozpoutala skandál Red-Tecu
- Je v přímém kontaktu s dotčenými jednotlivci v zemích globálního Jihu a s odborářskými skupinami a organizacemi
- Kritické vnímání stávající ekonomiky a dodržování lidských práv na celém světě

Svaz spotřebitelů „Ochrana nakupujících a kvality“

- Veřejně prospěšný spolek, který podporuje práva a přání zákazníků
- Má několik tisíc členů a v médiích se mu dostává velké publicity
- Požaduje především užitečné, opravitelné a cenově výhodné elektrospotřebiče
- Vydává měsíčník pro více než 100 000 čtenářů

Pravidla simulační hry

Zdroj: EPZ - Berlin

„Než zakrátko dostanete možnost si pročíst popis své skupiny, tak vyslechněte ještě několik slov k pravidlům hry: Simulační hra je jen hra! Do rolí byste se měli vžít co nejrealističtěji a své role hrát velmi angažovaně. Abyste to měli jednodušší, budete mít k dispozici rekvizity. Je ale důležité, abyste mysleli na to, že i když během hry mohou vřít emoce, tak je to jenom hra – a ne skutečnost.

Dalším důležitým pravidlem hry je, že hracím prostorem je stůl vaší skupiny. Jednotlivé skupiny komunikují s ostatními pouze pomocí komunikačních papírů (písemná komunikace). Vy předáváte papíry tomu, kdo hru povede. Ten je přečte a připne na veřejnou nástěnku. Vedoucí/hy hry můžete poprosit o navázání přímého slovního kontaktu. Vedoucí do hry také může kdykoli zasáhnout – radou skupinám nebo akčními kartami.“

Čas na pročtení a otázky skupin

Účastníci nyní dostanou čas k pročtení popisu svých skupin a k tomu, aby se společně shodli a pochopili cíle a strategie svých skupin. Poté, co se dá prostor pro otázky, může hra začít.

3. Aktivní fáze hry

Hru zahajuje vedení podniku svou první zprávou, ve které přivítá ostatní skupiny na jednání a poprosí je o konkrétní vyjádření a návrhy. Během hry vybírá vedoucí hry popsané komunikační papíry od skupin, nahlas předčítá požadavky, zprávy, atd. a připíná je na veřejnou nástěnku. Doporučujeme papíry číslovat. Ostatní skupiny se mohou pomocí čísla přímo odkazovat na různá oznámení. Ze zkušenosti lze říci, že na začátku vždy chvíli trvá, než se naplno rozběhne dynamika hry a skupiny budou předávat komunikační papíry vedení v rychlejší sledu. Hra je potom živější a jednotlivé skupiny se dostávají pod tlak současně reagovat na vícero hlášení nebo požadavků nebo rozvíjet nové strategie.

Pokud se dynamika hry stává unavenou a pokud bylo po nějaké době vedení hry předáno jen několik komunikačních papírů, tak je namístě, aby vedení hry poskytlo jednotlivým skupinám „politické rady“ a prodiskutovalo s nimi, co můžou dělat. Pro zvýšení dynamiky je možné vstoupit do průběhu hry a přeptat se jednotlivých skupin na jejich spokojenost. Každá skupina napíše na svůj komunikační papír procento, nakolik je spokojena s aktuálním stavem a s prosazováním vlastních cílů. Listy se vyberou a vedoucí hry je přečte. Zpravidla bývá ještě několik lidí velmi nespokojeno. Vedoucí všechny poprosí, aby se podívali, jakými opatřeními a dohodami je možné podpořit ty skupiny, které jsou ještě nespokojené. Hra nyní pokračuje jako předtím. Ke konci hry je možné povolit přímé rozhovory mezi jednotlivými skupinami, aby mohly podrobněji prodiskutovat různá opatření a plány.

Obecně má vedoucí hry možnost pomocí akčních karet ovlivňovat dynamiku hry a vnášet do ní nové impulsy. Po zhruba 35-60 minutách a potom, co nástěnky začínají být zaplněny zprávami a informacemi, se hra ukončí.

OBECNÝ TIP: Je možné nechat účastníky, aby své zprávy z komunikačních papírů četli sami. Podmínkou je klidná atmosféra. Gong nebo zvonek může symbolicky ohlašovat začátek čtení zprávy a upoutat pozornost.

4. Závěrečná tisková konference

Na konci simulační hry se všechny skupiny vyzvou, aby vybraly zástupce, kterého vyšlou na tiskovou konferenci. Na základě otázek vedoucí/ho hry dostanou všichni příležitost, aby vyjádřili názor na výsledek hry. Tématem otázek při tiskové konferenci může být: „Jak hodnotíte dnešní setkání? Podařilo se najít řešení problémů Red-Tecu? Můžete uklidnit veřejnost?“

5. Osobní vyhodnocení

Bezprostředně po hraní simulační hry následuje ukončení rolí – které jasně značí konec hry. Vyhodnocení pak může proběhnout s emocionálním odstupem. Doporučujeme krátké tělesné cvičení jako „rozepnutí imaginárního herního kostýmu“ nebo „symbolické sestoupení z jeviště hry“.

Účastníci si sundají rekvizity, uklidí se stoly a sklídí materiály. Vyhodnocování dále probíhá ve dvou krocích – jedno kolečko o emocionálním rozpoložení účastníků, další o obsahu hry. Ideálně by měli mít všichni účastníci možnost se vyjádřit – přihlásit se o slovo ovšem není povinnost.

Obecným cílem osobního i obsahového vyhodnocení by mělo být, aby se ukázalo...

...že různí aktéři sledují v dané věci zcela odlišné cíle a že tyto cíle je možné odvozovat z jejich společenské pozice.

...že různí aktéři mají různou moc a možnosti jednání, které jim na jednu stranu otevírají možnosti pro realizaci svých zájmů, na druhou stranu je i omezují (např. závislost).

...že ekonomické procesy jsou komplexní a dotýkají se mnoha aktérů, a tudíž je pro vyřešení problémů elektropřemyslu nutné i možné jednat na více úrovních: politická úroveň (vláda), ekonomická úroveň (zaměstnavatelé), občanská společnost (nevládní organizace).

Otázky na emocionální rozpoložení účastníků mohou být tyto:

- Jak se vám ve vaší roli dařilo? Jak jste se cítili? Jak se vám spolupracovalo?
- Čeho jste ve skupině dosáhli a čeho ne?

Otázky vztahující se k jednotlivým skupinám mohou být tyto:

- Jaké výhody jste měli (vaše skupina) oproti ostatním?
- Nakolik se vám podařilo dosáhnout vašich cílů? Jak se odráží vaše zájmy ve výsledku hry?

6. Obsahová reflexe a převedení do reality

Obsahovou reflexi lze začít upoutáním pozornosti na veřejnou nástěнку:

- Jaké důležité zprávy a informace se objevily?
- Kde byly v průběhu hry body zlomu?
- Co vás překvapilo nebo našťvalo?

Dále by se ze zpráv na veřejné nástěnce měla shromáždit konkrétní opatření a ujednání, která mají řešit problémy elektroprůmyslu.

Otázky k převezení zkušeností ze hry do reality mohou být:

- Nakolik realistický vám připadá průběh a výsledek hry – které situace by bylo možné převést do reality a které nikoli?
- Která opatření a ujednání teď vidíte u velkých firem?
- Četli jste někdy v novinách o podobných skandálech nebo se dozvěděli o řešeních?

PŘÍKLADY OPATŘENÍ ZE SIMULAČNÍ HRY:
nezávislé kontroly, image, dostatečné mzdy, kontrola dodavatelů (audity), větší míra ručení, nepoužívat suroviny z válečných zón, další vzdělávání zaměstnanců, vlastní produkt „Green Phone“ s ekologickým logem, propuštění odpovědných manažerů, stávka, odškodnění a finanční postihy při porušování pravidel, nabízet spotřebitelům výrobky s garantovanou recyklovatelností, příspěvky na svépomocné projekty v zemích globálního Jihu, vyrovnání ekologických škod, povinné ochranné oděvy, více recyklovatelných materiálů, zdravotní a úrazové pojištění, charita.

Poté, co se ukáže, že mnohé z problémů simulační hry a návrhů řešení se vyskytují i ve skutečnosti, probíhá poslední krok obsahového vyhodnocení: Která skupina (aktér) se toho zhostí? To se vztahuje i na účastníky osobně, plnící roli spotřebitelů nebo kritické veřejnosti, příp. občanské společnosti.

Zde jsou jako vodítko uvedeni aktéři s příklady, jak by mohli jednat.

Firma

- certifikace surovin
- transparentní dodavatelské řetězce
- převzetí odpovědnosti v oblasti řetězce dodávek a výroby
- ukončení používání jedovatých látek v produktech, používání recyklovatelných materiálů

Politika

- kontrolovat dodržování zákazu pro elektroodpad
- zavedení žalovatelnosti porušování pravidel, ručení ze strany podniků a odškodňování
- vytvoření mezinárodních standardů

Média, kritická občanská společnost (nevládní org.) nebo občanské projekty:

- nezávislé kontroly (např. electronic watch – Organizace pro férové pracovní podmínky v globálním počítačovém průmyslu)
- informování veřejnosti, vytvoření veřejného tlaku
- více projektů jako Fairphone nebo férová myš

Spotřebitelé

- omezit spotřeby surovin (např. delším používáním spotřebičů)
- vykupovat použité přístroje nebo se snažit je opravovat
- podpora petic a kampaní
- informovat se!

Jako doplnění může nyní vedoucí semináře poskytnout informace o Fairphonu nebo férové myši (Nager IT), může informovat o regulaci burz krvavých surovin nebo dále pohovořit o kampaních nevládních organizací a mnohém dalším.

7. Závěrečné vyhodnocení použité metody

Formulář pro zpětnou vazbu (strana 71) se nyní rozdává studentům, kteří jej anonymně vyplní.

Informace o charakteru skupin pro vedoucí/ho hry

Skupina a slogan	Vedení firmy „Úspěšně a perspektivně“	Nákup & výroba „Vyrobíme vše, co si přejete“	Marketing & prodej „Plníme sny“
Základní postoje	Hlavní odpovědní v koncernu, značný tlak a odpovědnost, tlak na zisky ze strany akcionářů a bank, vidí se jako tradiční avšak moderní podnik, centrální rozhodovací orgán, který musí slučovat co nejvíce zájmů	Dostávají zakázky s určitými parametry od vedení firmy, vyrábějí přístroje; plánují proces výroby; zevrubně znají trh a dodavatele; nechávají si dělat nabídky a vedou o nich jednání; zadávají zakázky a kontrolují dodržování	V tomto oddělení se rozhoduje, bude-li firma na trhu úspěšná; kreativní oddělení (reklamní strategie); rozvoj trhu, mají v malíku čísla o prodeji; rozhodující pro image firmy
Hlavní cíle / zájmy v simulaci hře	Uklidnit skandál na veřejnosti, uchovat si příp. zlepšit image, postavení vedení nesmí být zpochybněno (rozhodné vystupování navenek)	Plnit požadavky vedení firmy; nevyzrazovat informace o smlouvách a podmínkách jednání	Zvyšovat čísla prodeje, být o krok napřed vůči konkurenci; vybalancovat negativní renomé ze skandálu
Dostupné mocenské a donucovací prostředky	Rozhodovací pravomoc v koncernu, jejich stanoviska jsou známá v tisku (na veřejnosti), dobré kontakty s politiky (tvorba pracovních míst)	Zadávání zakázek a znalost možností výroby a surovin na mezinárodním trhu; specifikují parametry zakázek; kontrolují dodavatele; znají závislé postavení globálního Jihu, což jim dává možnost vyjednávat s tvrdostí	Práce s veřejností; experti na přání a trendy (věšení)
Konflikty či loajalita s ostatními skupinami	Hlavní konflikt s nevládními org. (NO), napjaté vztahy s odbory; výroba a prodej musejí dělat, co říká vedení	Napjaté vztahy s NO, neb požadavek transparentnosti výrobních a surovinových řetězců ohrožuje konkurenční výhodu; napjaté vztahy s odbory (i v zahraničí)	Napjaté vztahy s NO kvůli požadavkům na delší životnost a opravitelnost produktů

Skupina a slogan	Odbory „Dobrá práce pro všechny“	Nevládní org. „Lidská práva a ochrana životního prostředí globálně“	Svaz spotřebitelů „Ochrana zákazníků a kvalita“
Základní postoje	Chránit zaměstnance, udržovat pracovní místa, tematizovat lidská práva; solidarita se zaměstnanci a odbory po celém světě – přesto mají přednost národní zájmy, zde je těžší	Kritická veřejnost; jenom pomocí tlaku zvenčí změni firmy své chování; cílovou skupinou je společnost a politika	Zkoušet výrobky a dávat doporučení k nákupu, zastupování zájmů spotřebitelů, vnášet transparentnost do náležitostí výroby
Hlavní cíle / zájmy v simulační hře	Uchovat národní (vlastní) pracovní místa a zlepšit situaci v zemích výroby; povinnosti vůči svým členům	Zásadní změna hospodaření firmy; firma má dodržovat a ručit za lidská práva kdekoli na světě	Ochrana zákazníků; dodržování ekologických a sociálních standardů (eko-test), aniž by výrobky příliš podražily
Dostupné mocenské a vynucovací prostředky	Odborové organizování zaměstnanců; stávky; mezinárodní propojenost; spolurozhodování na národní úrovni; pozornost tisku	Práce s veřejností; kontakty na zaměstnance na globálním jihu; komunikace s odbory a NO v zemích výroby; autentické studie, fotodokumentace a částečně filmový materiál z problematické situace	Veřejnost, vlastní časopis, srovnávání a testy produktů, ankety mezi spotřebiteli
Konflikty či loajalita s ostatními skupinami	Hlavní konflikt s vedením firmy; vícevrstvý vztah s výrobou, neboť zastupují i tyto zaměstnance; úzká spolupráce s NO	Hlavní konflikt s vedením a výrobou; úzká spolupráce s odbory	Napjaté vztahy především s oddělením marketingu a částečně s vedením, mnoho společných zájmů s NO

Glosář k akčním kartám

Akční karty mohou být použity pro pojmenování relevantních témat a přiblížení hry realitě. Je ovšem třeba mít na paměti, že metoda simulační hry staví především na dynamice a emocionálním prožívání a nemá primárně zprostředkovat vědomosti. Tomu slouží spíše uvedení do tématu před začátkem hry nebo závěrečné převedení do reality. Na následujících řádcích se vysvětlují opatření, dohody a iniciativy, které jsou obsahem akčních karet. Tento text má posloužit vedoucím hry jako podkladová informace pro případ, že se objeví dotazy během hry.

Eko-test, kontrola CSR: Od prosince 2010 zohledňují studie o eko-testech případ od případu také takzvanou „corporate social responsibility“ (CSR), tedy otázku, nakolik firmy při výrobě naplňují svou společenskou odpovědnost a kritérium udržitelnosti. Zkoumá se na jedné straně to, do jaké míry se firmy cítí touto odpovědností vázány, a na druhé straně, jaké prostředky na to vynakládají. První takto zadaný test se zabýval dětskou hračkou a modelovým způsobem se dotkl tématu dětské práce. V rámci testu nedochází k hodnocení; data jsou předkládána tak, že si čtenář má udělat vlastní názor. Díky začlenění CSR do studií o testování mají spotřebitelé možnost zohledňovat při svém rozhodování o nákupu hlediska, jako jsou pracovní, sociální nebo ekologické standardy. Firmy dostávají podněty, aby se samy tímto tématem zabývaly. (Zdroj: článek na Wikipedii o eko-testech)

Zákon Dodd-Frank: Od července 2010 nabyl platnosti americký zákon Dodd-Frank. Tento zákon v první řadě slouží jako část reformy amerického finančního trhu. Jeho součástí jsou však také závazky, kterými se americkým firmám registrovaným na burze ukládá povinnost zveřejňovat informace o obchodních aktivitách např. ve vztahu k použití určitých nerostů, které pocházejí z Demokratické republiky (DR) Kongo nebo sousedních zemí. To může mít dopady i na firmy, které působí jako dodavatelé pro americké firmy registrované na burze. Zveřejnění dat podle zákona poprvé proběhlo k 31. květnu 2014 u všech produktů, které byly vyrobeny v roce 2013, a od té doby má probíhat každoročně. Pod pojmem „nerosty z konfliktních zón“ rozumí zákon Dodd-Frank suroviny, jako je tantal, cín, zlato a wolfram, pakliže jejich těžba a obchod s nimi slouží k financování či jiné podpoře ozbrojených skupin v DR Kongo nebo sousedních státech (Angola, Burundi, Konžská republika, Rwanda, Zambie, Súdán, Tanzanie, Uganda nebo Středoafrická republika). (Zdroj (německy): IHK Siegen 2013: Merkblatt Dodd-Frank Act und „Konfliktmineralien“, Umgang mit Offenlegungspflichten entlang der Lieferkette)

Směrnice EU o poskytování informací nefinanční povahy: V únoru 2014 odhlasovala Rada ministrů EU kompromisní návrh této přepracované směrnice (přičemž Německo a Španělsko se zdržely a Estonsko hlasovalo proti). Velké firmy, které jsou předmětem veřejného zájmu, v průměru s více než 500 zaměstnanci, mají povinnost zveřejňovat nefinanční informace o ekologických, sociálních a pracovních hlediscích za účelem garance lidských práv a boje proti korupci. Sem spadají i ohledy na rizika v průběhu dodavatelského řetězce. Konkrétní sankce za nezveřejňování relevantních dat si ovšem členské státy určují samy.

Základní normy práce MOP (Mezinárodní organizace práce): Mezinárodní organizace práce (MOP) je zvláštní organizací OSN se sídlem v Ženevě. Má pravomoc formulovat a prosazovat mezinárodní standardy práce a sociální standardy. Celosvětově platné minimální standardy mají zajišťovat práva lidí při práci a zaručovat tak důstojnou práci pro všechny osoby na světě. Sebe-pojetí a jednání MOP definují čtyři základní principy: (1) Svoboda spolčování a právo na kolektivní vyjednávání, (2) odstranění nucené práce, (3) odstranění práce dětí a (4) zákaz diskriminace v zaměstnání a povolání. Tyto základní principy jsou také konkrétně vyjádřeny v osmi mezinárodních dohodách, které se označují za základní normy práce.

Fairphone: Jde o nizozemskou firmu se sídlem v Amsterdamu, která se pokouší vyrábět chytré telefony za férových podmínek a s méně škodlivými dopady na člověka a životní pro-

středí. Firma byla založena v lednu roku 2013, čemuž předcházela dva roky trvající přípravná kampaň. Mezi prosincem 2013 a lednem 2014 opustilo výroby firmy Fairphone prvních 25 000 chytrých telefonů za cenu 325 euro. Druhou várku dostali zákazníci ke koupi v létě 2014. Fairphone sám uvádí, že se mu zatím nepodařilo vyrobit stoprocentně férový chytrý telefon, ale že zatím pouze dosáhl zlepšení v jednotlivých oblastech, kdy se mu například daří „bez-konfliktně“ získávat dvě suroviny (cín a tantal), telefony mají ekologický a odpovědný design, pozornost se věnuje celému životnímu cyklu telefonu včetně recyklace, uvádějí se transparentní ceny a je snaha zajistit férové podmínky výroby. (Zdroj (německy): Germanwatch-Blickpunkt, 2014: Das Fairphone)

EMAS: Systém dobrovolné správy životního prostředí a ekologických auditů (Eco-Management and Audit Scheme, EMAS) je nástroj Evropské unie vyvinutý v roce 1993 pro firmy, které chtějí vylepšit svůj příspěvek k životnímu prostředí. Zúčastněná firma se zavazuje k vydávání ekologického prohlášení, ve kterém bude přesně informovat o svých aktivitách, které mají vliv na životní prostředí, a poskytovat příslušné údaje, jako je spotřeba zdrojů a energií, emise, odpad, atd. Dokumenty jsou potom posuzovány státním garantem.

Další informace

Internetové zdroje

- Asociace společenské odpovědnosti. www.spolecenskaodpovednostfirem.cz
- Byznys pro společnost (2014): Národní strategie CSR. www.byznysprospolecnost.cz/narodni-strategie-csr.html
- Česká společnost pro jakost (2012): Společenská odpovědnost organizací v novém pohledu: Obnovená strategie EU pro CSR 2011 – 2014. <http://bit.ly/ceskaspolecnostprojakostCSR>
- CSRPORTAL (2015): Společenská odpovědnost firem. www.csrportal.cz/cz/spolecenska-odpovednost-firem
- ekoFirma (2015): Společenská odpovědnost firem. www.ekofirma.cmelak.cz/index.php/spolecenska-odpovednost
- Greenpeace Česká republika: Průvodce zelenější ekonomikou. <http://bit.ly/pruvodcezelenouekonomikou>
- Věnuj mobil (2015): Statistiky a fakta. www.venujmobil.cz/statistiky-a-fakta

V cizím jazyce:

- Electronics Watch: www.electronicswatch.org/en
- Germanwatch (2015): Handy Crash: Das Browser-Spiel. www.handycrash.org

Video

- Digitální ruční práce: světová továrna na počítače v Číně (2009): www.vimeo.com/7603195
- Huawei Technologies USA 2012 Corporate Social Responsibilities (CSR): www.youtube.com/watch?v=fsLgRy49tfg
- Proč společenská odpovědnost firem? (2011): www.youtube.com/watch?v=UNsCx4dZMdw
- Společenská odpovědnost IBM ČR (2014): www.youtube.com/watch?v=FK_t4nM7tjw

- Zprávy NTD - Výroba iPadů v Číně stojí lidské zdraví i životy: reakce spotřebitelů (2012): www.youtube.com/watch?v=licVjruDICA

V cizím jazyce:

- HP Releases Living Progress Report Today (2015): www.vimeo.com/129160302
- The story of Electronics (2010): www.storyofstuff.org/movies/story-of-electronics/

Brožury a knihy

- Adámek P. 2013. Využívání společenské odpovědnosti podnikání v České republice. dostupné na: http://www.tvp.zcu.cz/cd/2013/PDF_sbornik/1.pdf
- Blažek L, Doležalová K, Klapalová A. 2005. Společenská odpovědnost podniků. Dostupné na: <http://is.muni.cz/do/1456/soubory/oddeleni/centrum/papers/wp2005-09.pdf>
- Butollo F, Kusch J, Laufer T. 2009. Jak nakupovat počítače v souladu se sociálními a ekologickými kritérii. dostupné na: <http://bit.ly/jaknakupovatpocitace>
- Ekumenická akademie. 2009. Pod tlakem: pracovní podmínky a ekonomický rozvoj IT průmyslu v České republice. dostupné na: <http://bit.ly/podtlakemIT>
- Kašparová K, Kunz V. 2013. Moderní přístupy ke společenské odpovědnosti firem a CSR reportování
- Kunz V. 2012. Společenská odpovědnost firem
- SOF. 2005. Napříč společenskou odpovědností firem. dostupné na: <http://www.proceweb.cz/files/Napric-SOF.pdf>
- Srpová J, Kunz V, Kužel S. 2010. Společenská odpovědnost organizace: CSR v praxi a jak s ním dál
- Trnková J. 2004. Společenská odpovědnost firem: kompletní průvodce tématem & závěry z průzkumu v ČR. dostupné na: http://www.neziskovky.cz/data/vyzkum_CSR_BLF_2004txt8529.pdf
- Další publikace v českém jazyce ke stažení zde: <http://www.responsibility.cz/index.php?id=312>

V cizím jazyce:

- Electronics Watch (2009): Reset: Corporate social responsibility in the global electronics supply chain. http://electronicswatch.org/reset-corporate-social-responsibility-in-the-global-electronics-sector-_6126.pdf
- Germanwatch (2014): Germanwatch Blickpunkt – Das Fairphone. <http://germanwatch.org/de/download/8883.pdf>
- Germanwatch (2014): Germanwatch Blickpunkt – Die Computermäuse von NagerIT. <http://germanwatch.org/de/download/8884.pdf>
- Germanwatch, Misereor (2014): Bericht 2014. Globales Wirtschaften und Menschenrechte. Deutschland auf dem Prüfstand
- China Labor Watch (2013): Chinese workers exploited by U.S.-owned iPhone supplier. www.chinalaborwatch.org/upfile/Jabil_Green_Point.final.pdf
- Südwind (2013): ArbeiterInnen zahlen immer noch den Preis für billige Computer. Fallstudie zu Arbeitsbedingungen bei vier Dell Zulieferern in China. www.clean-it.at/wordpress/wp-content/uploads/Dell-Summary_dt_web.pdf
- Südwind (2013): Elektroschrott ade! Materialien für die Bildungsarbeit. http://doku.cac.at/e-waste_bildungsmaterial_final_5mb.pdf

Přehled materiálů pro hru

Losy na rozřazení do skupin

Lístky s popisem situace

Lístky s logy skupin na stoly

Lístky s pravidly

Informace o výchozí situaci (okopírovat pro všechny účastníky)

K dispozici je buď podrobný nebo jednodušší popis výchozí situace, který je možné vybrat podle schopnosti účastníků číst komplexnější texty.

Novinový článek (jedna kopie pro každý stůl skupiny)

Popis skupin (více kopií pro každou skupinu)

Komunikační papíry (alespoň dvacet kopií pro každou skupinu)

Akční karty

Formulář pro zpětnou vazbu (kopírovat jeden proužek pro každého)

„Úspěšně a perspektivně“	„Úspěšně a perspektivně“	„Úspěšně a perspektivně“	„Úspěšně a perspektivně“	„Úspěšně a perspektivně“
„Plníme sny“	„Plníme sny“	„Plníme sny“	„Plníme sny“	„Plníme sny“
„Vyrábíme vše, co si přejete“	„Vyrábíme vše, co si přejete“	„Vyrábíme vše, co si přejete“	„Vyrábíme vše, co si přejete“	„Vyrábíme vše, co si přejete“
„Dobrá práce pro všechny“	„Dobrá práce pro všechny“	„Dobrá práce pro všechny“	„Dobrá práce pro všechny“	„Dobrá práce pro všechny“
„Lidská práva a ochra- na životního prostředí globálně“	„Lidská práva a ochra- na životního prostředí globálně“	„Lidská práva a ochra- na životního prostředí globálně“	„Lidská práva a ochra- na životního prostředí globálně“	„Lidská práva a ochra- na životního prostředí globálně“
„Ochrana zákazníků a kvalita“	„Ochrana zákazníků a kvalita“	„Ochrana zákazníků a kvalita“	„Ochrana zákazníků a kvalita“	„Ochrana zákazníků a kvalita“

Situace

Mezinárodně
úspěšný koncern
s elektronikou
„Red-Tec“

Zprávy
o porušování
lidských práv
a ekologických
škodách

Skandál:
Sebevraždy
ve výrobním
podniku

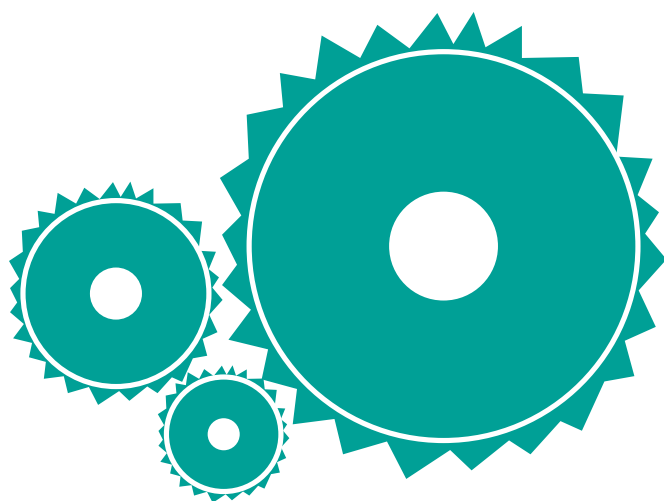
Image
koncernu
a jeho výrobků
je ohrožena

Krizové jednání
v sídle koncernu
s důležitými
odděleními
a veřejností

Odbory

Dobrá práce pro všechny!

Odd. Nákup & výroba

Vyrobíme vše, co si přejete!

Nevládní nezisková organizace

Lidská práva & ochrana životního prostředí globálně

Odd. Marketing & prodej

Plníme sny!

Odd. Vedení firmy

Úspěšně a perspektivně!

Svaz spotřebitelů

Ochrana zákazníků & kvalita

Pravidla

Hlavní hrací
prostor jsou
stoly

Písemná
komunikace

O slovní
kontakt
je nutné
požádat

Vedoucí hry
může kdykoli
zasáhnout

Výchozí situace hry – „Red-Tec“

Mezinárodní koncern „Red-Tec“ vyrábějící elektroniku je **evropským vůdcem na trhu** v oblasti počítačů, mobilních telefonů a zábavní elektroniky. Firma má své hlavní sídlo v Evropské unii. Byla založena před více než 100 lety. Koncern má **100 000 zaměstnanců/zaměstnankyň** v téměř stovce zemí. S ročním obrátem 23 miliard euro a **ziskem 1,2 miliardy euro** patří koncern k nejúspěšnějším firmám v odvětví elektroniky na světě. Za svůj úspěch vděčí svým úžasným produktům a vynalézavé reklamní strategii. Jeho image říká, že **je cool, moderní a výhodný**.

V posledních letech byla firma kritizována ze strany tisku a mezinárodních organizací za **porušování lidských práv a znečišťování životního prostředí** po celé délce výrobního řetězce. Kritika se dotýká hlavně těchto čtyř oblastí:

- **Nerosty z válečných zón:** Kovy používané v elektronických přístrojích pocházejí z nerostných rud z regionů zasažených občanskou válkou (např. východní Kongo). Doly často nelegálně provozují ozbrojenci. Práce dětí, nucená práce nebo nedostatečná bezpečnost pracovníků se hodnotí jako porušování lidských práv.
- **Pracovní podmínky v Číně:** Koncern Red-Tec si nechává téměř všechny své přístroje vyrábět externími firmami (smluvními výrobci) v Číně. Tam se vyplácí velmi nízké mzdy, které mnohdy nestačí na přežití. Na denním pořádku jsou přesčasy – někdy až 80-100 hodin měsíčně. Dochází k potlačování odborů. Takovéto podmínky porušují mezinárodně platná práva zaměstnanců.
- **Nízká životnost:** Přístroje vyráběné Red-Tecem se jen těžko dají opravit či recyklovat. Někteří lidé se domnívají, že jsou vyráběny tak, aby se nejpозději po dvou letech rozbily a člověk si koupil nový. Takový stav není udržitelný a zatěžuje životní prostředí.
- **Recyklace elektroodpadu v zahraničí:** Velké množství elektronického odpadu se částečně nelegálně vyváží do zemí, jako je Ghana, Indie nebo Čína. Pokud se tam již nepodaří přístroje dále použít nebo recyklovat, probíhá recyklace cenných součástí ručně. Kovy se z elektroniky získávají ohněm nebo kyselinou. To představuje značné ohrožení pro životní prostředí i pro člověka.

Politici a média koncern vyzvali, aby zaujal ke kritice stanovisko a odstranil negativní jevy. V parlamentu dokonce proběhla debata, jestli by neměla být zavedena nová „**Ekologická a sociální charta**“ pro elektronický průmysl.

Před třemi dny se v novinách objevila zpráva, že **několik lidí pracujících pro čínského smluvního výrobce** spáchalo sebevraždu, protože už nebyli schopni snášet fyzickou a psychickou zátěž způsobenou pracovními podmínkami. Tento výrobce vyrábí mnohé přístroje pro firmu Red-Tec.

Protože hrozí **poškození image** Red-Tecu, **snižuje se jeho obrát** a **politické regulace** ohrožují jeho konkurenceschopnost, rozhodla se firma uspořádat krizové jednání ve své centrále.

Stručný popis výchozí situace hry – „Red-Tec“

Firma Red-Tec

- Red-Tec je mezinárodní koncern s hlavním sídlem v Evropské unii.
- Má přes 100 000 zaměstnanců/zaměstnankyň po celém světě.
- Roční zisky činí 1,2 miliardy euro.
- Red-Tec je evropským vůdcem trhu v oblasti počítačů a mobilních telefonů.
- Je úspěšný, protože prodává elegantní, moderní a výhodné přístroje.

Aktuální skandál

- V médiích se objevují zprávy o porušování lidských práv při výrobě elektroniky Red-Tecu.
- Koncern je také kritizován, že svou činností a odpadem výrazně znečišťuje životní prostředí.
- Vedení firmy bylo médii a politiky vyzváno, aby ke kritice zaujalo stanovisko.
- Před třemi dny vyšel v hlavním zpravodajském deníku další článek. U dodavatele koncernu mělo dojít k sebevraždě několika lidí. Údajně už nebyli schopni vydržet zátěž při výrobě.
- Hrozí značné poškození image. Panují obavy ze snížení obrátu.
- Proto pozvalo vedení firmy Red-Tec různé skupiny na krizové jednání.

Podrobně o kritice firmy

- Kovy používané v elektronice pocházejí z nerostných rud z regionů s občanskou válkou. V dolech se často využívá práce dětí a není zajištěna bezpečnost pracovníků.
- Red-Tec si nechává své přístroje vyrábět smluvními výrobci v Číně. U nich se platí jen velmi nízké mzdy, které nestačí na přežití. Přesčasy jsou na denním pořádku. Odbory jsou potlačovány.
- Počítače a mobilní telefony Red-Tecu se téměř nedají opravit. Lidé se domnívají, že přístroje jsou vyráběné tak, aby se nejpozději po dvou letech rozbily a člověk si koupil nový.
- Velké množství elektroodpadu se zčásti nelegálně vyváží do zemí, jako je Ghana. Tam probíhá recyklace cenných součástí ručně. Kovy se z nich získávají za pomoci ohně nebo kyselin. To představuje velké ohrožení pro životní prostředí i pro člověka.

11. prosince 2015

Pod příliš velkým tlakem – opět sebevraždy!

Jedna zaměstnankyně a jeden zaměstnanec dodavatele Red-Tecu spáchali sebevraždu.

Jen co situace kolem dodavatele Red-Tecu utichla, je firma opět středem pozornosti. Vedení firmy reagovalo slibem, že rychle objasní pozadí události a podnikne příslušné kroky.

Změní se ale tentokrát něco? Již minulý rok spáchalo několik dělníků a dělnic sebevraždu. Místní noviny jako motiv uvádějí zoufalství nad striktními pracovními podmínkami. Zaměstnankyně (24) podniku v Čeng-čou, která skočila ze střechy, byla na místě mrtvá. Zaměstnanec (21) nejdříve skok přežil, ale po převozu do nemocnice zemřel. Začátkem měsíce zavedl podnik nová pravidla pro zaměstnance. Měli zaká-

záno během pracovní doby mluvit a jinak spolu komunikovat. Dělníci museli často pracovat u pásu dvanáct hodin, aniž by směli promluvit na kolegy.

Odd. Vedení firmy

úspěšně a perspektivně!

Vaše role: Jste vedení a centrální rozhodovací orgán firmy. Pokoušíte se sjednotit zájmy různých částí podniku a vylepšit své postavení na trhu. Všechna oddělení a zaměstnanci se musí řídit vašimi rozhodnutími.

Před dvaceti lety byl Red-Tec ještě zastarávajícím podnikem s dlouhou tradicí. Vy jste z něj ale udělali moderní mezinárodní podnik orientovaný na zisk. Byla to těžká práce a jste pod velkým tlakem. Je to obrovská zodpovědnost – úspěchy firmy musejí pokračovat!

Skandál s porušováním lidských práv a znečišťováním životního prostředí vás velmi znepokojuje. Image koncernu na veřejnosti je vážně ohrožena.

Vaše cíle:

- Uklidnit skandál na veřejnosti
- Uchovat si image nebo ji dokonce vylepšit
- Obrát a zisky nesmí klesnout
- Zamezit, aby národní nebo evropské soudy ohrozily vaši pozici
- Obnovit důvěru spotřebitelů, veřejnosti a politiků!

Ve vaší skupině je více lidí. Jistě máte rozdílné názory na to, jak velké je ohrožení a jaké řešení by bylo to nejlepší. Navenek byste ale měli vystupovat rozhodně, aby nebylo vaše vedení zpochybněno.

Prostředky:

- Máte rozhodovací pravomoc nad koncernem. Ať už jde o mzdy, způsob a místo výroby nebo nové produkty – rozhodujete o tom vy.
- Veřejnost zajímají stanoviska, která zaujímáte k takovýmto problémům.
- Máte dobré kontakty na politiky a další firmy.

POZOR: Simulační hra začne tím, že vydáte první stanovisko, ve kterém pozdravíte přítomné a poděkujete jim, že se dostavili na jednání.

Nevládní nezisková organizace

*Lidská práva & ochrana životního prostředí
globálně*

Vaše role: Jste uznávaná mezinárodní organizace. Angažují se u vás lidé, kteří se zasazují o ochranu životního prostředí a dodržování lidských práv. Členy vaší organizace jsou lidé z mnoha zemí a nejrůznějších skupin obyvatelstva. Svou organizaci financujete z příspěvků.

Máte kritický pohled na současnou ekonomickou praxi, protože je orientována především na zisk. Jste toho názoru, že sem patří i koncern Red-Tec. Aktuální skandál v médiích jste pomohli vyvolat vy. Myslíte si, že firmy změní své chování a začnou jednat odpovědně, jen pokud se dostanou pod silný tlak veřejnosti a jejich renomé bude ohroženo. Toho jste v případě Red-Tecu docílili a nyní jste pozváni, abyste se krizového jednání zúčastnili v roli expertů.

Vaše cíle:

- Zásadní změna ekonomického jednání Red-Tecu
- Kompletní revize výroby z hlediska ekologie a lidských práv
- Dodržování lidských práv u Red-Tecu i jeho dodavatelů
- Nezávislé kontroly
- Odškodnění (náhrada škod) pro dotčené osoby ve výrobě Red-Tecu
- Odstranění ekologických škod na náklady podniku

Jste pevně rozhodnutí nenechat se uchlácholit nezávaznými sliby nebo PR triky Red-Tecu. Tlaky, které vyvolal skandál, posilují vaši pozici.

Prostředky:

- Vaše stanoviska spolehlivě upoutají pozornost médií. Zrak veřejnosti je upřen na současný skandál i vaši nevládní neziskovou organizaci (NNO).
- Máte kontakty na zaměstnance a zaměstnankyně na místě a můžete o situaci podávat autentické zprávy (rozhovory, fotodokumentace, videa...). Jste experti a expertky.
- Dobře spolupracujete s ostatními NNO a také s odbory. Díky této spolupráci můžete tlak zvyšovat.

Odd. Marketing & prodej

Plníme sny!

Vaše role: Jste důležité oddělení v koncernu Red-Tec. Vaše práce rozhoduje o tom, jestli se firmě daří prodávat svou elektroniku. Jste kreativní tým, který umí rozpoznat současné trendy a navrhnout reklamní strategii. Umíte vypořádat, jak se mění trh a přání zákazníků.

Tím, jak pracujete s veřejností a jaké děláte reklamní kampaně, výrazně určujete image firmy. Také stále sledujete konkurenci. Snažíte se ji překonat a stále hledáte nové výhody v konkurenčním boji pro výrobky Red-Tecu.

Skandál s porušováním lidských práv a znečišťováním životního prostředí vás velmi znepokojuje. Chcete podniknout vše, abyste vylepšili renomé Red-Tecu.

Vaše cíle:

- Pusťte se do věrohodných reklamních kampaní na téma „Odpovědnost za lidi a životní prostředí u Red-Tecu“
- Obvinění firmy musejí zmizet z veřejnosti
- Vylepšit image
- Najít nové možnosti, získat výhody oproti konkurenci
- Vytvořit důvěru spotřebitelů, veřejnosti a politiků!

Ve vaší skupině je více lidí. Ne vždy se všichni shodnete, která strategie je ta nejlepší. To nevadí – vždy můžete zveřejňovat několik kreativních návrhů. Jste přece kreativní oddělení!

Prostředky:

- Veřejnost se zájmem sleduje vaše stanoviska a nápady.
- Máte povědomí o nadcházejících trendech a pomocí průzkumu trhu neustále zjišťujete přání zákazníků a zákazníků.
- Jste velmi kreativní a šikovní.
- Vedení koncernu vám důvěřuje a dostáváte veškeré peníze a zdroje, které na svou práci potřebujete.

Odbory

Dobrá práce pro všechny!

Vaše role: Jste volení zástupci všech zaměstnanců a zaměstnankyň firmy Red-Tec. Byla vám vyslovena důvěra, abyste hájili práva zaměstnanců vůči vedení firmy. Na základě mnohých sporů s vedením v minulosti dobře znáte fungování firmy a dokážete suverénně hájit své zájmy.

Máte solidární postoj k zaměstnancům po celém světě – na prvním místě se ale soustředíte na zaměstnance ve vlastní zemi. K vašim zásadám patří dbát na dodržování lidských práv a ochranu životního prostředí jako podmínky důstojného života. Máte kontakty na odbory v zemích globálního Jihu a velmi se vás dotýkají zprávy o skandálu.

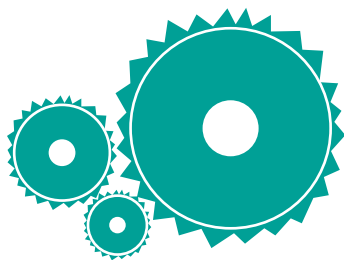
Vaše cíle:

- Přezkoumat obvinění a hájit práva zaměstnankyň a zaměstnanců
- Dosahovat udržení nebo vytváření pracovních míst
- Zlepšovat podmínky ve výrobě
- Dodržování lidských práv, ochrana životního prostředí
- Posilovat práva vlastních členů (např. vyšší mzdy, dovolená, ochranné pomůcky...)

Ve vaší skupině je více lidí. Někteří zastávají vůči vedení konfrontační přístup, jiní jsou spíše smířliví. Využijte toho, abyste dali do pohybu změny a našli řešení.

Prostředky:

- Stojíte za vámi velmi mnoho zaměstnanců a zaměstnankyň.
- K prosazení požadavků mohou být vyhlášeny stávky.
- Vaši zástupci sedí v mnoha grémiích koncernu a mají spolurozhodovací pravomoc. Vedení je částečně závislé na vašem hlasování.
- Média a veřejnost velmi pozorně sledují vaše vyjádření a ohlášení záměrů.

Odd. Nákup & výroba

Vyrobíme vše, co si přejete!

Vaše role: Jste velmi důležité oddělení v koncernu Red-Tec. Vaše práce rozhoduje o tom, jestli bude firma úspěšně rozvíjet a vyrábět své elektronické přístroje. Jakmile dorazí zakázka na výrobu nového produktu, zjišťujete, za jakých podmínek a za jakou cenu ji bude možné provést. Máte důvěrné kontakty na poskytovatele surovin, dodavatelské firmy a výrobce po celém světě.

Máte prvotřídní znalosti trhu, cen a výrobních procesů. Také jste experty na vyjednávání smluv. Máte plnou důvěru vedení, co se týče analýz a detailů výroby. Jakmile se rozběhne výroba, kontrolujete kvalitu přístrojů a dodržování dodavatelských podmínek. Tím pádem ovšem také zodpovídáte za to, aby přístroje splňovaly dané požadavky.

Vaše cíle:

- Obvinění firmy musejí zmizet z veřejnosti
- Plnit požadavky vedení
- Hledat nové možnosti, jak získat výhody oproti konkurenci
- Nevydávat dokumenty o obchodních jednáních s poskytovateli surovin nebo dodavatelskými firmami (obchodní tajemství)
- Vytvořit důvěru spotřebitelů, veřejnosti a politiků!

Ve vaší skupině je více lidí. Každý člen má na starost jiný typ úkolů - např. nákup surovin, výroba mobilních telefonů nebo výroba notebooků. Jako skupina jste experti na mezinárodní výrobní procesy.

Prostředky:

- Znáte mezinárodní trh a víte, jaké produkty je možné vyrobit za jakou cenu.
- Jednáte s dodavateli a zadáváte jim zakázky. Určujete detaily smluv.
- Kontrolujete dodavatele a víte, za jakých podmínek probíhá výroba.
- Vedení koncernu vám důvěřuje a dostáváte veškeré peníze a zdroje, které vaše práce vyžaduje.

Vaše role: Jste ve své zemi uznávaná organizace. Snažíte se prosazovat práva a požadavky spotřebitelů vůči výrobcům. Tisíce lidí čtou měsíčník, ve kterém uveřejňujete zprávy, výsledky testů a doporučení.

Jste toho názoru, že firmy v první řadě myslí na vlastní zisk a postavení na trhu. Až na druhém místě dbají firmy na kvalitu, dlouhodobou použitelnost a nepoužívání škodlivých látek. Je tedy nutné produkty kontrolovat a vytvářet tlak ze strany veřejnosti, aby firmy vyráběly zodpovědně.

Vedle konkrétních vlastností produktů pro zákazníky a zákaznice vám leží na srdci dodržování lidských práv. Spotřebitelé chtějí nakupovat etičtěji.

Vaše cíle:

- Ochrana zákazníků
- Dodržování ekologických a sociálních standardů
- Je-li to nutné, tak vytváření nových standardů platných pro všechny výrobky
- Transparentnost původu a způsobu výroby produktů
- Co nejnižší ceny za vysokou kvalitu

Ve vaší skupině je více lidí. Každý člen má na starosti jiný typ úkolů (např. ochrana zdraví nebo opravitelnost).

Prostředky:

- Provádíte komplexní testy a hodnocení produktů od různých výrobců. Výsledek „dobrý“ nebo „velmi dobrý“ zvyšuje prodej, ohodnocení jako „nedostatečný“ je pro výrobce velmi problematické.
- Vydáváte měsíčník - vaše zpravodajství a stanoviska jsou na veřejnosti výrazně reflektována.
- Z průzkumů mezi spotřebiteli víte, co si myslí / přejí a kolik jsou ochotni zaplatit za určité produkty.

Odd. Vedení firmy

úspěšně a perspektivně!

Nevládní nezisková organizace

*Lidská práva & ochrana životního prostředí
globálně*

Odd. Marketing & prodej

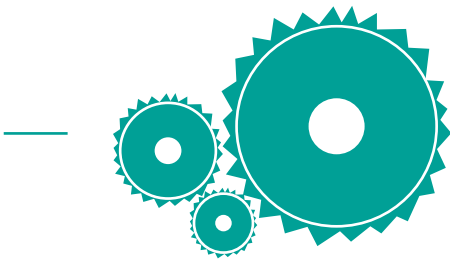
Plníme sny!

Odbory

Dobrá práce pro všechny!

Odd. Nákup & výroba

Vyrobíme vše, co si přejete!

Svaz spotřebitelů
Ochrana zákazníků & kvalita

Přehled akčních karet

1. Právní studie – Red-Tec nenese právní odpovědnost (všechny skupiny)
2. Interview s vládou – požadováno vysvětlení (všechny skupiny)
3. Průzkum časopisu Eko-test – požadováno více recyklovatelných materiálů (všechny skupiny)
4. Transparentnost ve věci surovin z válečných zón (všechny skupiny)
5. Nová pozice ve firmě – zástupce pro CSR (vedení firmy)
6. Příklady opatření CSR (vedení firmy)
7. Příklady opatření CSR (vedení firmy)
8. Příklady opatření CSR (vedení firmy)
9. Vymezení proti požadavkům NNO nebo odborů (vedení firmy)
10. Kontrolní návštěva dodavatelských podniků (nákup & výroba)
11. Informace o komplexitě dodavatelských řetězců (nákup & výroba)
12. Prohlášení k ekologickým otázkám / certifikátu EMAS (marketing & prodej)
13. Pozitivní shrnutí dosavadních výsledků (marketing & prodej)
14. Návrh nového eko-sociálního loga (marketing & prodej)
15. Apel na vedení o dodržování základních norem Mezinárodní org. práce (odborníci)
16. Mezinárodní den protestů a výroba plakátu (odborníci)
17. Formulace pěti požadavků na vedení společně s NNO (odborníci)
18. Zvyšovat tlak, další sebevraždy v Číně (NNO)
19. Příklad Fairphonu a férové myši (NNO)
20. Poukázání na transparentnost dodavatelských řetězců v oblasti textilu a potravin (NNO)
21. Rozhovory se zaměstnanci Red-Tecu – chtějí etickou firmu (NNO)
22. Studie o etickém nakupování – spotřebitelé zaplatí více (svaz)
23. Požadavek na fond odškodnění pro rodiny obětí sebevražd (svaz)
24. Požadovat delší životnost přístrojů (svaz)

POZNÁMKA: Akční karty, které jsou adresovány všem, může případně vedoucí hry přečíst nahlas.

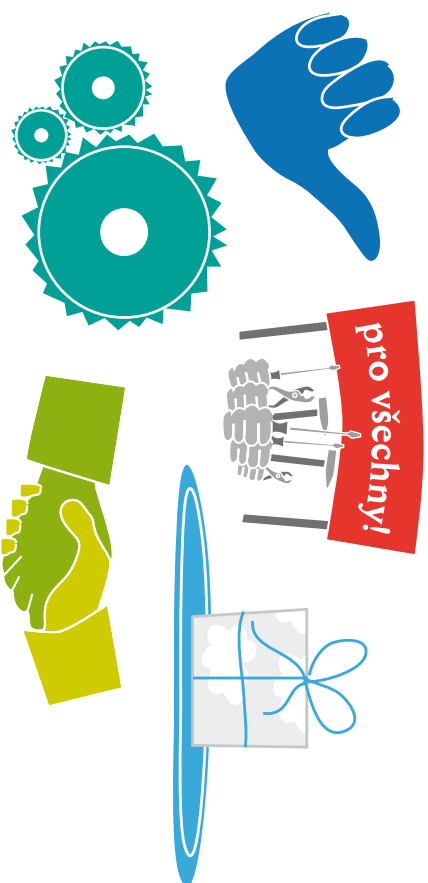
action!

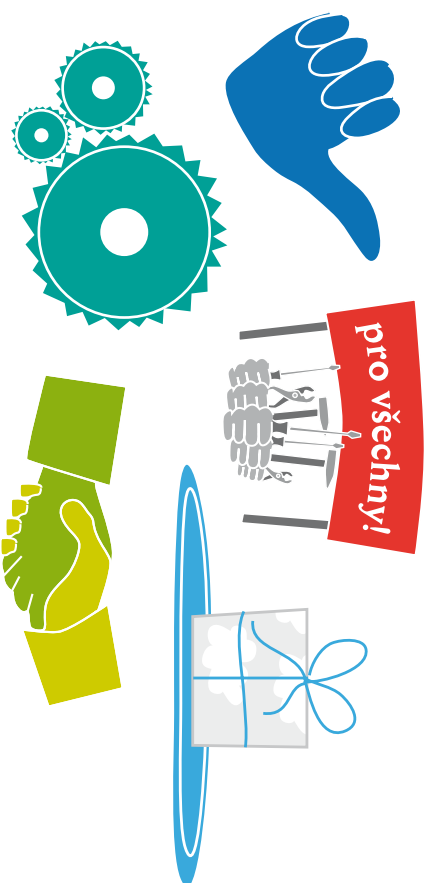
action!

action!

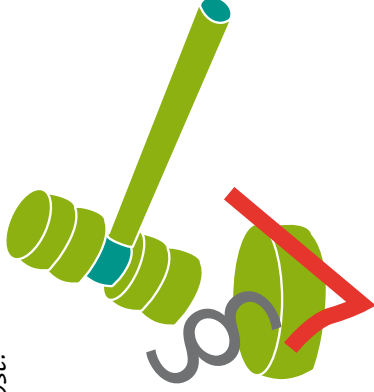

action!

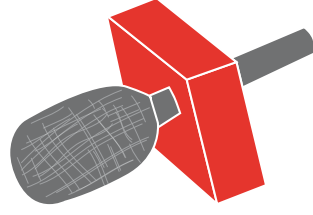
Právnické oddělení Red-Tecu zadalo vypracovat studii o právní odpovědnosti firmy za porušování lidských práv a znečišťování životního prostředí u dodavatelů.

Výsledkem studie, kterou provedli externí právníci, je, že Red-Tec v tomto bodě nenese podle platných mezinárodních a národních zákonů trestněprávní ani občanskoprávní odpovědnost.

01 – Akční karta pro všechny skupiny

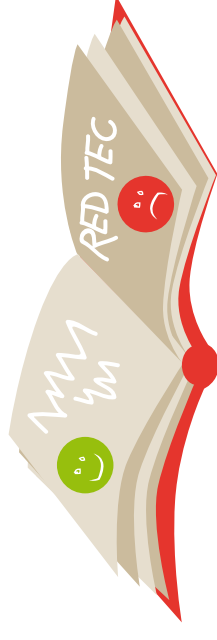
Mluvčí vlády se v rozhovoru vyjádřila ke kritice Red-Tecu. Vyzvala vedení firmy, aby se vyjádřilo k situaci u čínského výrobce. Varovala ale také před tím, že přehnané požadavky mohou ohrozit pracovní místa.

02 – Akční karta pro všechny skupiny

V posledním vydání časopisu „Eko-test“ vyšlo hodnocení notebooků různých firem. Přístroje Red-Tecu byly vyhodnoceny jako špatné.

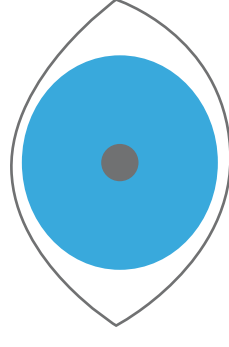
Red-Tec byl kritizován, že nepoužívá recyklovatelné materiály (např. plastové kryty nebo obaly). Dalším bodem kritiky bylo, že přístroje se dají jen obtížně opravit. Baterie je například zabudována napevno. V testu se objevil produkt jiného výrobce, který garantuje neutralitu z hlediska emisí CO₂. To bylo ohodnoceno jako perspektivní.

03 – Akční karta pro všechny skupiny

Parlamentní opozice dnes přišla s požadavkem, aby firmy, u kterých je podezření na používání surovin z válečných zón, dostaly povinnost transparentně informovat o zdrojích svých surovin.

Příklad: V USA byl v roce 2010 takovýto zákon (zákon Dodd-Frank) schválen. Firmy, které používají zlato, wolframit, kasiterit a koltan, mají povinnost doložit, že tyto suroviny nepocházejí z Demokratické republiky Kongo (a sousedních zemí) a neslouží k financování tamního ozbrojeného konfliktu. Evropské firmy, které jsou zapsány na amerických burzách, musejí tuto povinnost splňovat také.

04 – Akční karta pro všechny skupiny

action!

úspěšně a perspektivně!

Odd. Vedení firmy

action!

úspěšně a perspektivně!

Odd. Vedení firmy

action!

úspěšně a perspektivně!

Odd. Vedení firmy

action!

úspěšně a perspektivně!

Odd. Vedení firmy

Vytvořte novou pozici ve firmě: zástupce pro CSR (CSR – corporate social responsibility – společenská odpovědnost firem).

Ze všech přítomných zvolte jednu osobu. Ta se buď může připojit k vašemu stolu, nebo spolupracovat s oddělením Marketing & prodeje. Tento zástupce / tato zástupkyně bude mít za úkol strukturovat myšlenky na veřejné nástěnce a ukazovat na konkrétní opatření, jak může firma naplňovat svou společenskou odpovědnost.

Vy jste nadřizení této osobě – musí jednat ve vašem zájmu. Má ale také kreativní prostor pro své nápady.

Pokud budete mít otázky, obraťte se na vedoucí/ho hry.

05 – Akční karta pro vedení firmy

Zde je krátký soupis příkladů, jak se firmy mohou chovat sociálně a ekologicky odpovědně. Inspirujte se těmito příklady – sami pak rozhodnete, jaké kroky ve své situaci podniknete.

- vytvořit vizuální spot, který pozitivně líčí proces výroby
- uveřejnit výroční zprávu o udržitelnosti
- spolupracovat s mezinárodní sítí firem, které mají vztah k CSR
- povolit nezávislé kontroly

06 – Akční karta pro vedení firmy

Zde je krátký soupis příkladů, jak se firmy mohou chovat sociálně a ekologicky odpovědně. Inspirujte se těmito příklady – sami pak rozhodnete, jaké kroky ve své situaci podniknete.

- firemní školka pro děti zaměstnanců
- bezplatné další vzdělávání pro zaměstnance na téma udržitelnost
- zavedení ekologické energie
- zákaz dětské práce u všech dodavatelů

07 – Akční karta pro vedení firmy

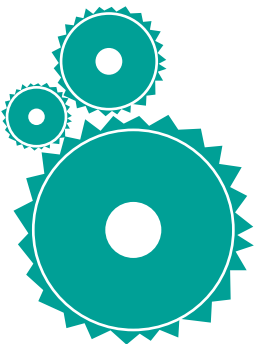
Zde je krátký soupis příkladů, jak se firmy mohou chovat sociálně a ekologicky odpovědně. Inspirujte se těmito příklady – sami pak rozhodnete, jaké kroky ve své situaci podniknete.

- snížit spotřebu materiálů a energie
- sponzorský dar NNO hájící lidská práva
- prodej fairtradových výrobků zaměstnancům firmy
- změna místa výroby
- prodloužení záruky na mobilní telefony a počítače

08 – Akční karta pro vedení firmy

action!

Vyrobíme vše, co si přejete!

Odd. Nákup & výroba

action!

Plníme sny!

Odd. Marketing & prodej

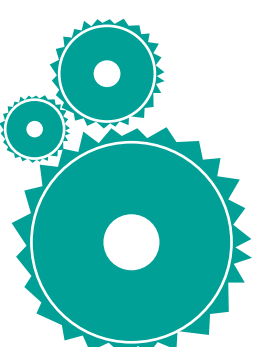
action!

úspěšně a perspektivně!

Odd. Vedení firmy

action!

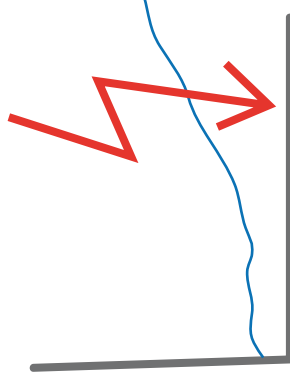

Vyrobíme vše, co si přejete!

Odd. Nákup & výroba

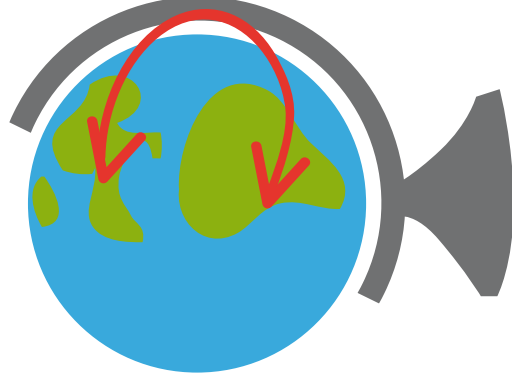
Požadavky NNO (a odborů) jsou čím dál utopičtější. Vy samozřejmě chcete zlepšit postavení zaměstnanců. Vyšší mzdy nebo výdaje na ekologii ale způsobí vyšší náklady. To ohrožuje vaši konkurenceschopnost.

Mějte krátký proslov, ve kterém tuto závislost vysvětlíte. Zmiňte, že zlepšení podmínek v zemích globálního Jihu může nastat jen tehdy, pokud se zapojí všechny firmy a spotřebitelé za to budou ochotni zaplatit.

09 - Akční karta pro vedení firmy

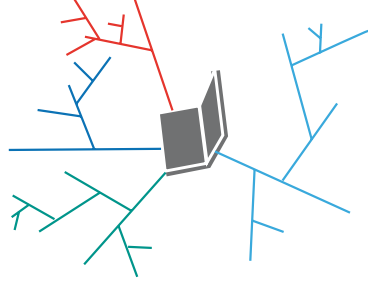
Slibte, že jednou za rok navštívíte a zkontrolujete své dodavatele, abyste si udělali obrázek o tamních pracovních podmínkách. Pozvěte nevládní organizaci, aby vás na těchto cestách doprovázela.

10 - Akční karta pro oddělení nákupu a výroby

Hlavní výzvou při pokusu o férovou a udržitelnou výrobu IT produktů je složitost výrobního řetězce elektroniky. Dobře vidět to je na výrobním řetězci notebooku, který se dohromady vyrobí ve zhruba 60 továrnách. Od určitého stupně složitosti výroby je stále těžší ovlivnit chování velkých dodavatelů ských firem (ve věci původu produktů, pracovních podmínek).

Zveřejněte tyto informace, abyste dokázali, že je jen těžko možné zaručit férové pracovní podmínky.

11 - Akční karta pro oddělení nákupu a výroby

Evropská unie vytvořila systém správy životního prostředí EMAS (Eco Management and Audit Scheme). Firmy s tímto logem musejí každoročně zveřejňovat ekologické prohlášení. V něm popisují dopady své činnosti na životní prostředí a navrhuji opatření na zlepšení daného stavu. V EU je takto registrováno přes 4000 organizací.

V rámci své firmy zkuste navrhnout způsob, jak získat certifikát EMAS. Zamyslete se a sepište pozitivní a výhody, které by to mohlo přinést pro image vaší firmy.

12 - Akční karta pro marketing a prodej

action!

Dobrá práce pro všechny!

Odbory

action!

Dobrá práce pro všechny!

Odbory

action!

Plníme sny!

Odd. Marketing & prodej

action!

Plníme sny!

Odd. Marketing & prodej

Abyste médiím a tým i veřejnosti dokázali, že firma Red-Tec se vážně zabývá vznesenou kritikou, zveřejněte tiskovou zprávu. Měla by velmi pozitivně rekapitulovat dosavadní úspěchy.

13 – Akční karta pro marketing a prodej

Vytvořte nový eko-sociální label (certifikát) pro speciální výrobky Red-Tecu. V rámci mobilních telefonů, které prodáváte, jich můžete prodávat několik s tímto labellem. Především by se mohlo jednat o energeticky úsporné přístroje, výrobky z recyklovatelných materiálů nebo o produkty vyrobené bez víny na emise CO₂.

V případě například ledniček jste se možná setkali s reklamou, která inzeruje, že jsou velmi ekologické, anebo jste zaslechli o výrobcích „fair trade“. Inspirujte se tím!

Jak by mohla vypadat reklama na tento label?

Nakreslete logo tohoto nového labelu!

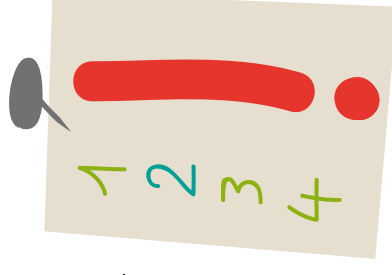
14 – Akční karta pro marketing a prodej

Mezinárodní organizace práce má čtyři základní principy:

1. Svoboda spolčování a právo na kolektivní vyjednávání (když odbory zastupují více zaměstnanců, mají větší moc)
2. Odstranění nucené práce
3. Odstranění práce dětí
4. Zákaz diskriminace v práci a povolání

Naše země patří mezi 138 zemí na světě, které tuto dohodu podepsaly. Naše vláda proto musí trvat na jejím dodržování.

Apelujte na vedení firmy, aby se přihlásilo k těmto základním principům a udělalo maximum pro jejich dodržování.

15 – Akční karta pro odbory

Dnes se koná celosvětový den protestů za práva zaměstnanců a zaměstnankyň.

Vytvořte plakát, který vyjadřuje solidaritu s lidmi v zemích globálního Jihu.

Klidně můžete mít krátký proslov ke všem přítomným.

16 – Akční karta pro odbory

action!

Lidská práva & ochrana životního prostředí globálně

Nevládní nezisková organizace

action!

Lidská práva & ochrana životního prostředí globálně

Nevládní nezisková organizace

action!

Dobrá práce pro všechny!

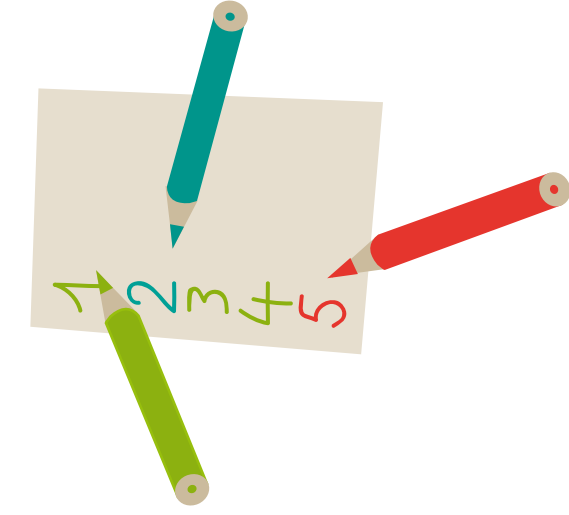
Odbory

action!

Lidská práva & ochrana životního prostředí globálně

Nevládní nezisková organizace

Abyste se mohli lépe domluvit s nevládní organizací na společných požadavcích, pozvěte její členy k jednání u vašeho stolu.

Společně formulujte 5 požadavků, které budou součástí petice.

17 - Akční karta pro odbory

Právě jste dostali e-mail od jedné ženy z Číny, jejíž muž spáchal sebevraždu. Píše vám o jeho zoufalství a pracovní zátěži ve firmě, která pracuje pro Red-Tec. Jeho mzda, ačkoli byla vyšší než minimální zákonná mzda v Číně, nestačila na přežití. Přestože pracoval obrovské množství hodin přes čas, neměla rodina peníze na vzdělání dětí.

Slova vdovy po čínském dělníkovi potvrdila hongkongská NNO „Students and Scholars against Corporate Misbehaviour“.

Donuťte oddělení Nákup & výroba, aby konečně učinilo opatření zlepšující pracovní podmínky v Číně.

18 - Akční karta pro nevládní organizaci

Projekt „Fairphone“ nizozemské firmy nebo „férová myš“ firmy Nager IT se snaží vyrábět za co nejférovějších podmínek. Firmy se rovněž snaží nepoužívat suroviny z válečných zón a své přístroje vyrábět co nejlépe opravitelné a recyklovatelné.

Tyto projekty dokládají, že firmy mohou dělat mnohem víc, aby zlepšily situaci v zemích globálního Jihu.

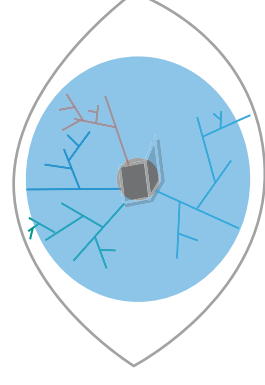
Obratťte se na oddělení Nákup & výroba, aby přišla s myšlenkami a nápady, jak co nejvíce zlepšit situaci v zemích globálního Jihu.

19 - Akční karta pro nevládní organizaci

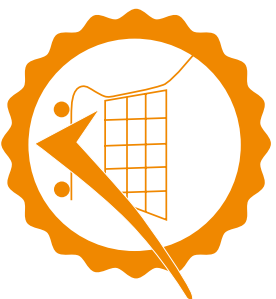
Stále častěji slycháte o tom, že dodavatelské řetězce vyžadovaných materiálů nebo polozpracovaných produktů není možné účinně kontrolovat, protože se na nich podílí příliš mnoho firem.

Zmiňte jiná odvětví jako textilní průmysl nebo potravinářství. Tam se v posledních letech podařilo dosáhnout podstatných pokroků v oblasti kontroly a transparentnosti dodavatelských řetězců.

20 - Akční karta pro nevládní organizaci

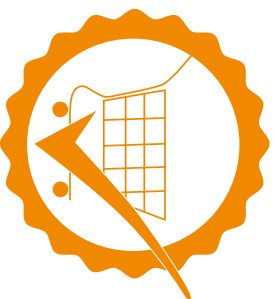
action!

Svaz spotřebitelů

Ochrana zákazníků & kvalita

action!

Svaz spotřebitelů

Ochrana zákazníků & kvalita

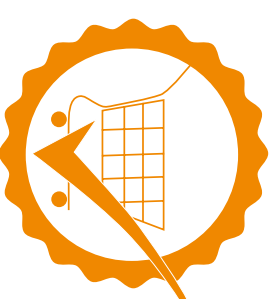
action!

Lidská práva & ochrana životního prostředí globálně

Nevládní nezisková organizace

action!

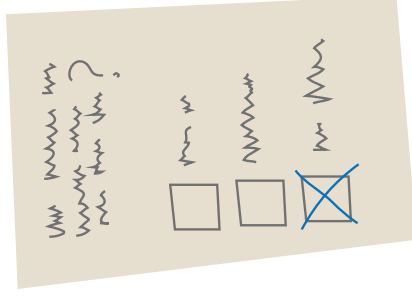
Svaz spotřebitelů

Ochrana zákazníků & kvalita

Ve firmě Red-Tec proběhla anketa mezi zaměstnanci. Měli se vyjádřit, nakolik důležité jsou pro ně sociální a ekologické otázky a v čem by se Red-Tec mohl zlepšit.

Nejčastějším výsledkem ankety bylo, že zaměstnanci se velmi identifikují se svou firmou, ale přejí si pracovat jen v takovém koncernu, který neporušuje lidská práva. Očekávají, že vedení firmy se ke kritice postaví čelem a proti negativnímu stavu něco podnikne.

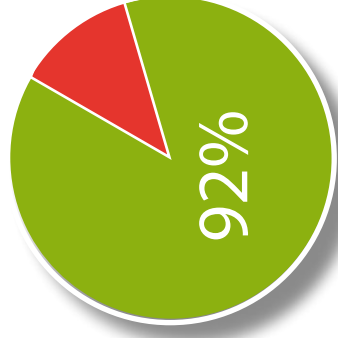
Neváhejte tyto informace zveřejnit v tiskové zprávě!

21 - Akční karta pro nevládní organizaci

Proběhla studie, ve které byli spotřebitelé dotazováni, jaký postoj mají k etickému nakupování. Pro 92 procent z nich znamená etické nakupování nákup takových produktů, při jejichž výrobě jsou brány ohledy na důstojné pracovní podmínky. Zhruba polovina nakupujících uvedla, že produkty vyrobené se sociálními a ekologickými ohledy pravdělně nakupuje.

Většina dotázaných si umí představit, že zaplatí o 10 % více, pokud bude výrobek splňovat etická kritéria. Pokud by byla cena vyšší, vrátili by se k běžným produktům.

22 - Akční karta pro svaz spotřebitelů

Členové vašeho svazu jsou velmi pobouřeni zprávami o sebevraždách. Obávají se, co se stane s rodinami zaměstnanců.

Vyzvěte vedení firmy, aby zřídilo fond odškodnění pro postižené. I pokud by Red-Tec nenesl přímou právní odpovědnost, tak se tam přeci jen vyřáděly jeho přístroje.

Případné odškodnění by navíc vyslalo pozitivní signál.

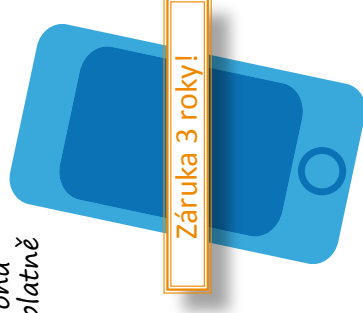

23 - Akční karta pro svaz spotřebitelů

Jste frustrovaní z toho, že baterie přístrojů Red-Tec se velmi rychle vybíjí a nejdou vyměnit.

Požadujte po Red-Tecu, aby v zájmu spotřebitelů vyráběl baterie s větší životností a takové, které může uživatel sám vyměnit.

Výrobce by také měl prodloužit záruku telefonů na 3 roky, aby bylo možné je nechávat bezplatně opravit.

24 - Akční karta pro svaz spotřebitelů

☐☐☐

☐☐☐

☐☐☐

☐☐☐

simulate economy

Simulační hra

Kam až sahá odpovědnost firmy, pokud dochází k porušování pravidel u dodavatelů? Jak je možné určit původ surovin pro výrobu, když se na konstrukci jednoho počítače podílí až 300 firem? A co si přejí zákazníci?

Jak to může vypadat, když se jedna velká firma, nevládní organizace a spotřebitelé snaží najít společné řešení? Jak se realizují různé zájmy? Jaké schopnosti a znalosti musejí mít lidé pro udržitelné hospodaření? Co jsou významná opatření a co je jenom „greenwashing“?

Tato simulační hra se snaží najít odpovědi na otázky po odpovědnosti, dobrovolnosti, politických podmínkách a možnostech jednání v globalizované ekonomice a hráčům přiblížit témata, se kterými se možná setkají ve svém budoucím zaměstnání.

Příručka

Tato brožura je určena pedagogům na vyšších stupních středních škol, pedagogům ekonomicky zaměřených vysokých škol a lektorům zabývajícím se společenskými tématy. Doporučenou cílovou skupinou jsou lidé od 17 let věku. Příručka obsahuje všechny nezbytné informace a podklady k hraní této simulační hry.

Vydavatel

Organizace Ekumenická akademie v ČR působí od roku 1996. Prosazuje alternativní přístupy při řešení současných ekonomických, sociálních a ekologických problémů a zároveň je přenáší do praxe v podobě konkrétních projektů. Vizí EA je společnost respektující zásady ekonomické, sociální a ekologické udržitelnosti. Cílem EA je podporovat alternativní formy ekonomické demokracie jako je solidární ekonomika, fair trade, družstevnictví a zasazovat se o zachování demokratické správy veřejných statků (vzdělávání, zdravotnictví, důchodů atd.). EA usiluje o dodržování lidských práv a řešení ekonomických, sociálních, genderových a etnických nerovností. V těchto oblastech vzdělává veřejnost formou kampaní, seminářů, kulatých stolů, diskusí, publikací, happeningů a informačních stánků.

Simulační hra o společenské odpovědnosti firem (CSR)
na příkladu koncernu vyrábějícího elektroniku

ISBN: 978-80-87661-19-2

9 788087 661192